

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

FAKULTA BEZPEČNOSTNÍHO MANAGEMENTU

Katedra trestního práva

Finanční kriminalita

Bakalářská práce

Financial crime

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Mgr. Martin Rezek, LL. B.

AUTOR PRÁCE

Zuzana Krásová

PRAHA

2022/2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 13. 3. 2023

Zuzana Krásová

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zaměřuje na vývoj finanční kriminality, jak v České republice, tak v zahraničí. V počátku práce rozebírám vývoj legislativy v rámci finanční kriminality od poloviny 20. století do současnosti, včetně evropské integrace. Následně se v práci zabývám faktory ovlivňující činnost v této problematice, včetně praktických případů. Dále zde popisuji orgány činné v trestním řízení, které se podílí na vyšetřování a spolupráci, včetně možných důkazů, které se v takovýchto případech často objevují. Větší část práce věnuji právě vysvětlení pojmu „Praní špinavých peněz“. V závěru práce se dostávám k současným nejrozšířenějším investičním podvodům v návaznosti na legalizaci výnosů z trestné činnosti a následně k problematice odehrávající se na politické scéně. Nejváženější příspěvek v této práci je rozhovor s plukovníkem Ing. Mgr. Miloslavem Kocánem, který odpovídá na některé otázky v rámci současných trendů ve vyšetřování finanční kriminality. Cílem této práce je představit současnou situaci finanční kriminality a její vývoj od počátků, včetně její upravující legislativy.

KLÍČOVÁ SLOVA

Finanční kriminalita, hospodářská kriminalita, výnosy z trestné činnosti, investice, finanční kriminalita, investiční podvody, ponziho schéma, organizovaný zločin

ABSTRACT

This bachelor thesis focuses on the development of financial crime, both in the Czech Republic and abroad. At the beginning of the work, I analyse the development of legislation in the framework of financial crime from the middle of the 20th century to the present day, including European integration. Subsequently, in my work I deal with the factors influencing the activity in this issue, including practical cases. I also describe here the law enforcement agencies involved in the investigation and cooperation, including possible evidence that often appears in such cases. I devote the greater part of the work to the explanation of the term "Money Laundering". At the end of the thesis, I get to the current most widespread investment frauds because of the legalization of the proceeds of crime, and

subsequently to the issues taking place on the political scene. The most valuable contribution in this work is an interview with Colonel Ing. Mgr. Miloslav Kocán, who answered some questions regarding current trends in the investigation of financial crime. The purpose of this work is to present the current situation of financial crime and its development from the beginning, including its governing legislation.

KEYWORDS

Financial crime, economic crime, proceeds of crime, investment, financial crime, investment fraud, ponzi scheme, organized crime

Obsah

1. Úvod	7
2. Finanční, hospodářská a ekonomická kriminalita	8
3. Historický vývoj finanční kriminality v ČR	9
3.1. Vývoj právní úpravy vzhledem k hospodářské kriminalitě	9
3.1.1. Vývoj trestněprávní úpravy v roce 1950	10
3.1.2. Vývoj trestněprávní úpravy v roce 1961	11
3.2. Evropská integrace	12
4. Faktory ovlivňující výskyt hospodářských kriminálních aktivit	12
4.1. Příčiny kriminality v ČR	12
4.1.1. Trendy vývoje kriminality	13
5. Kriminogenní faktory kriminality v hospodářské finanční oblasti	13
5.1. Kriminogenní faktory	14
6. Výnos z trestné činnosti	15
7. Praní špinavých peněz neboli legalizace výnosů z trestné činnosti	15
7.1. Vývoj propíracích metod	16
7.2. Praní špinavých peněz v České republice	17
7.3. Český zákoník a praní peněz	18
7.3.1. Subjekt trestného činu praní peněz	21
7.3.2. Subjektivní stránka trestného činu praní peněz	21
7.3.3. Objekt trestného činu praní peněz	22
8. Pachatelé ekonomické trestné činnosti	23
9. Oběti finanční kriminality	24
10. Dokazování trestné činnosti ve finančním sektoru	25
10.1. Důkazní prostředky	26
10.2. Stopy typické pro danou trestnou činnost	28
10.2.1. Materiální stopy	28

10.2.2.	Stopy ve vědomí lidí	28
11.	Sankce ukládané za hospodářské trestné činy	30
12.	Investiční podvody	30
12.1.	Co je investiční podvod	31
13.	Současné investiční podvody	33
13.1.	Pasivní býk	33
13.2.	Ponziho schéma	34
13.3.	Pyramida	35
13.4.	Investiční podvody a současnost	36
14.	Česká politická situace a finanční kriminalita	36
14.1.	Finanční policie	36
14.2.	Rumová aféra	37
14.3.	Kauza Key Investments	37
15.	Porovnání České finanční kriminality oproti finanční kriminalitě ve Velké Británii	39
16.	Spolupráce vládních organizací v boji s finanční kriminalitou	39
17.	Závěry a doporučení v oblasti finanční kriminality a vyšetřování v této oblasti v rámci Evropské unie a České republiky	41
18.	Rozhovor s plukovníkem M. Kocánem	42
19.	Závěr	50
	Seznam použité literatury	52
	Seznam příloh	57

1. Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá finanční kriminalitou, toto téma jsem si zvolila protože se jedná o jednu z nejrozšířenějších forem kriminalit na světě, zasahující do všech oblastí života.

Cílem této práce je uvést čtenáře do současné problematiky, která se čím dál rychleji vyvíjí a upozornit na její případné dopady.

Za jedno ze základních východisek pro nastolení tržního hospodářství, pokud nebudeme brát ekonomické předpoklady, je specifikace právní regulace, a to přednostně v civilně právní oblasti, kde se vytváří vhodné ekonomické prostředí s pevnými zásadami a pravidly svobodného trhu. Nicméně je potřebné vytvořit právní rámec včetně trestněprávního postihu hospodářské trestní činnosti, v tomto případě ve finanční oblasti. Součástí je i vytvoření fungujícího a účinného systému orgánů činných v trestním řízení, které se zabývají odhalováním, vyšetřováním a postihem činitelů dopouštějících se trestné činnosti.

V první části práce se věnuji porovnání vývoje legislativy v rámci této problematiky v České republice a vlivu Evropské integrace. Podstatné je zmínit i jaké faktory se objevují a jak ovlivňují výskyt hospodářských kriminálních aktivit. Postupně se v této části také zkoumám finanční kriminalitu v ČR a současné trendy. Značnou část mé práce obsahuje i tzv. „praní peněz“. Kde se zabývám jak vývojem samotného problému, tak české a mezinárodní legislativy pro jeho řešení.

V druhé části práce se zaměřuji na praktické příklady této problematiky a jejich vliv na modernizaci vyšetřování. Vyšetřování a pohled hospodářské kriminální policie mi pomohl upřesnit plukovník Ing. Mgr. Miroslav Kocán, který byl tak ochotný a umožnil mi položit u pár otázek souvisejících s touto problematikou.

Z důvodu značné rozsáhlosti tématu Finanční kriminalita, je práce zúžena především na oblast legislativy a současných podvodných trendů.

2. Finanční, hospodářská a ekonomická kriminalita

Ačkoliv se v této práci zabývám primárně finanční kriminalitou, přijde mi důležité si vymežit a charakterizovat předcházející hospodářskou a ekonomickou kriminalitu.

Podle Teryngelovi definice se jedná o hospodářské trestné činy se skutkovou podstatou trestných činů tak, jak jsou obsaženy ve zvláštní části trestního zákona v hlavě druhé s tím, že obecně poukazuje na to, že stát zůstává garantem určitých nepřekročitelných mezí hospodářského života a určité vztahy bude vynucovat nebo chránit prostřednictvím trestního práva.¹

Z kriminalistického pojetí je hospodářská kriminalita definována jako nenásilná kriminalita s mimořádným sociálním a ekonomickým dopadem na vnitřní stabilitu státu. Značná část jejích projevů je složitým občanskoprávním, ekonomickým a trestně právním problémem, jehož řešení vyžaduje speciální odbornost a stálé inovování znalostí jak u pracovníků příslušných orgánů státní správy, tak i orgánů kriminální policie.²

V hospodářské kriminalitě se vyskytují pojmy ekonomická a finanční kriminalita. Ekonomie, věda o činnostech týkajících se výroby a směny statků či služeb. Systémy, ve kterých pak probíhají tyto ekonomické vztahy, označujeme jako ekonomiku. Ekonomické systémy se dají rozdělit do tří základních oblastí, a to:

- Ekonomika legální
- Ekonomika stínová
- Ekonomika ilegální

Hlavní společný znak je zisk, ale v černé ekonomice se nachází v kriminogenním prostředí³

¹ TERYNGEL, J., Podnikání, hospodářské a majetkové trestné činy. Prospektrum, Praha 1991 ISBN 80-85431-02-5.

² Policie – informační portál PČR. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/uskpv-ohk-odbor-hospodarske-kriminality.aspx>

³ Prostředí podporující, vyvolávající, usnadňují páchaní trestných činů

3. Historický vývoj finanční kriminality v ČR

Od počátku devadesátých let podíl ekonomické kriminality na počtu zjištěných trestných činů, který nepřesáhl až do roku 1994 5 %, činil v roce 1997 již 7,5 % a v roce 2002 11 %.⁴ V roce 2022 ekonomická kriminalita vzrostla od minulých let o 9%.⁵

Finanční kriminalita je v běžné praxi považována jako zvláštní podskupina ekonomické kriminality a v rámci této bakalářské práce je pojem finanční kriminalita vymezen jako *úmyslná protiprávní činnost proti majetku páchaná v souvislosti s podnikáním finančně investičním a směřující proti němu.*

K trestným činům v rámci finanční kriminality dochází především na peněžních a kapitálových trzích. Převážně v kolektivním investování a to jak v souvislosti činnosti bank, investičních společností a fondů, obchodníků s cennými papíry, penzijními fondy, trhu s krypt měnami a podobných.⁶

Dále se v této problematice objevuje i legalizace nezákonných zisků tzv. praní špinavých peněz.

3.1. Vývoj právní úpravy vzhledem k hospodářské kriminalitě

Finanční kriminalitou se zabývá finanční právo, které představuje samostatné nekodifikované právní odvětví v rámci práva veřejného. Předmětem právní regulace jsou vztahy vznikající a realizující se v rámci vytváření a použití peněžních fondů, které jsou vytvářeny na základě veřejného zájmu a jsou určeny k uspokojování veřejných potřeb, a peněžní prostředky, které jsou alokované v těchto fondech a mají charakter veřejných peněz v rámci systému veřejných financí.

⁴ PhDr. SCHEINOST M., Výzkum ekonomické kriminality, 2004 Studie (str. 5-6) [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/308.pdf>

⁵ Oficiální stránka policie ČR., Vývoj registrované kriminality v roce 2022 [online]. [cit. 22. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2022.aspx>

⁶ PhDr. SCHEINOST M., Výzkum ekonomické kriminality, 2004 Studie (str. 9-10) [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/308.pdf>

Finanční právo vymezuje a upravuje postavení a chování subjektů ve finančních vztazích, v procesu alokace a distribuce peněžních prostředků v rámci veřejných peněžních fondů.⁷

S vývojem trestněprávní úpravy finančního práva, v tomto případě nadřazeně hospodářské kriminality, úzce souvisí vývoj úpravy celého trestního práva hmotného. Do poloviny roku 1950 platil v České republice rakouský trestní zákoník 117/1852 Ř. z. znění účinné od 1. 9. 1852 do 31. 7. 1950. Po vzniku Československé republiky, roku 1918, zůstal v platnosti veškeré zemské a říšské zákony včetně již zmíněného trestního zákoníku.

Tehdejší trestní zákoník neobsahoval zvláštní skupinu trestných činů, které nyní označujeme jako trestné činy hospodářské a byly tak často chráněny různými ustanoveními, jako např. ustanovení o podvodu.

3.1.1. Vývoj trestněprávní úpravy v roce 1950

V roce 1950 přišel v platnost zákon č. 18/1950 Sb., Trestní zákon, který dodnes zavedl platnou systematiku, ve které trestné činy hospodářské byly pro svou vysokou společenskou nebezpečnost a závažnost vymezeny a upraveny v hlavě druhé, hned za trestnými činy proti republice. Tato konkrétní hlava se členila do čtyř oddílů: 1) trestné činy proti hospodářské soustavě (§130-133), 2) trestné činy proti jednotnému hospodářskému plánu (§134 – 138), 3) trestné činy proti měně (§139-147), 4) trestné činy daňové a porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou (§148 až 153). Důvodová zpráva k zákonu uváděla, že v hlavě druhé byly shrnuty trestné činy, které byly společné, neboť poškozují nebo ohrožují základy hospodářské soustavy republiky. Vzhledem k tomu, že tento trestní zákon následoval až po zespolečnění, resp. Znárodnění majetku, byl zde začleněn i nový pohled na osobní vlastnictví.⁸ V současné době máme novelizovanou verzi zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.

⁷ Ing. Hloušek J., MSc., doc. JUDr. Kuchta J., CSc., Základy finančního práva, 2007 (str. 11).) [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/13399897-Zaklady-financniho-prava.html>

⁸ PAPOUŠEK J., Reforma Trestního řádu po roce 1989. Brno, 2016-2017. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, Katedra trestního práva. Vedoucí práce JUDr. Marek Fryšták, Ph.D. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/rn3pf/Jonas_Papousek.pdf

3.1.2. Vývoj trestněprávní úpravy v roce 1961

O 11 let později vešel v platnost zákon č. 140/1961, který obsahoval hospodářské trestné činy opět v hlavě druhé. Z důvodové zprávy vyplynulo, že ekonomické a společenské změny spojené se socialismem si vyžádaly úpravu této hlavy. V ohledu ochrany hospodářských zájmů vyvstaly dva základní úkoly, jednak upevnit hospodářskou kázeň zaměstnanců socialistických podniků při plnění jejich úkolů a dále čelit různým nepravostem, které jsou v rozporu se zásadami přerozdělování národního důchodu.

Samozřejmě Trestní zákon byl nesčetněkrát novelizován a měněn. Do právní úpravy hospodářských trestných činů zasáhly hlavně novely přijaté v 90. letech provedené zákony č. 175/1990 Sb., č. 557/1991 Sb., 290/1993 Sb., 253/1997 Sb., a nakonec č. 105/2000 Sb.,.

V době od listopadu 1989 byl platný trestní zákon novelizován více jak čtyřiačtyřicetkrát.

1. ledna 2010 nabyl účinnosti nový trestní zákoník, což znamenalo velký zásah pro celý právní systém, který se také promítl do trestního řádu a i v mnoha jiných právních předpisech. Tímto byla zakončena rekodifikační fáze trestního práva hmotného. Další na řadě byla tedy část procesní, která na svůj nový kodex čekala. Nutným specifikem se stalo a stále je zamezování sekundární viktimizace osob poškozených trestným činem. Navýšil se zde také větší počet prvků vycházející ze zásady oportunity. Zvýšil se počet výjimek ze základních zásad trestního řízení a to zejména ze zásady legality, podle níž je státní zástupce povinen trestně stíhat všechny trestné činy, o kterých se dozví.

Kromě novelizace trestního zákoníků došlo v průběhu minulých období i 30 změn trestního řádu. V tomto období vznikly mimo jiné i některé zákony, které podstatně změnily podobu trestního práva v České republice. Jedná se zejména o zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen TOPO) a zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.⁹

⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní právo procesní. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 102. ISBN 978-80-7400-496-4

3.2. Evropská integrace

Podstatným počinem evropské integrace v poválečném období bylo založení Rady Evropy roku 1949. V současnosti tato organizace zahrnuje 41 členských států, jimiž jsou všechny členské státy Evropské unie. Základním cílem je dosáhnout jednoty mezi evropskými státy a prosazovat, uskutečňovat principy parlamentní demokracie a právního státu. Hlavním bodem zůstává ochrana lidských práv. Významnou součástí její činnosti je soulad právních řádů členských zemí.

Poválečný proces integrace Evropy roku 1993 ustanovil Evropskou unii. V současnosti sdružuje 15 členských států. Česká republika vstoupila v roce 2004.

Sblížení České republiky a EU se týká celého právního řádu, včetně práva trestního, trestního řádu a novelizace některých dalších ustanovení trestních kodexů.

4. Faktory ovlivňující výskyt hospodářských kriminálních aktivit

Průběh společenské a ekonomické transformace na počátku tohoto desetiletí byl poznamenán následkem čehož lze charakterizovat tvorbu nových zákonných předpisů z té doby spíše jako kvantitativní než kvalitativní. Legislativní činnost v současné chvíli v této oblasti nelze vidět jako činnosti koncepční, která by hospodářskou realitu předjímal a ne ji průběžnými dodatky jen doháněla.

4.1. Příčiny kriminality v ČR

Můžeme rozhodně říci, že společenské klima v ČR má vysoký kriminogenní potenciál. Díky statistickým výzkumům můžeme doložit, že hospodářskou kriminální činnost páchají převážně osoby doposud netrestané a osoby poprvé trestně stíhané v tzv. produktivním věku.

Mezi základní příčiny hospodářské kriminality můžeme zahrnout změny v ekonomice, sociální faktory, úroveň legislativy, práce policie a justičních orgánů, chyby a omyly v trestní politice, úroveň morálky, apod.

Velice často bývá problém taktéž chybovost v trestní politice. Především se zde bavíme o trestní politice de lege lata, o „nástroje“ trestní politiky – trestní legislativu tj. uskutečňování trestní politiky v praxi.

Zastavila bych se tu právě u zásadních opatření, jako je udílení milosti v individuálních případech. Ukázkou toho jsou především amnestie z počátku roku 1990. Lze souhlasit s tím, co bylo řečeno o dopadu amnestie na vzestupu zločinnosti, kdy udělení generálního pardonu většího počtu odsouzených, mezi nimiž se objevila i velká skupina velmi nebezpečných pachatelů, se následně projevila v oblasti kriminality.

Obdobně nepříznivý dopad nutně musely mít některé individuálně udělené milosti v období po listopadu 1989, které se vzdalovaly svému původnímu účelu. To rovněž účinnému postupu proti kriminalitě přispívat nemohlo. Obrat, který v tomto směru nastal v letošním roce při podstatně uváženějším a úspornějším udílení individuálních milostí, lze jen uvítat.¹⁰

4.1.1. Trendy vývoje kriminality

Kriminalita se vyvíjí i jako produkt procesu sociální dezintegrace vyplývající ze stále ještě probíhající transformace společnosti. Projevit se může i jako změna sociálních hodnot a vzorců.

Účelná, úmyslná a záměrná kriminalita bývá často při adaptaci do společnosti. Takové jednání a chování vyplývá z racionálního vyhodnocení rizik a zisků k příležitostem lepšího sociálního postavení. Později se taková kriminalita může stát jako rutinní aktivita spojená s obvyklým životním stylem.

5. Kriminogenní faktory kriminality v hospodářské finanční oblasti

Následkem české transformace byl nastolen ekonomický liberalismus a stal se paradoxně zhoubným. Vytvořilo se takové společenskoekonomické prostředí, ve kterém se projevila naprostá absence zákonů anebo velmi obtížně vynutitelné

¹⁰ KRÁL J., Příčiny a prevence hospodářské kriminality, Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, Katedra trestního práva. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/afn6z/bakalarska_prace_Jiri_Kral.pdf

fungování již existujících zákonů. Z právního hlediska se nastolila faktická beztrestnost i těch protiprávních jednání, na která dopadaly již existující právní normy. Ekonomika tak začala sama sobě působit problémy.

5.1. Kriminogenní faktory

Každá změna morálky a nepsaných pravidel chování ve společnosti je vnímána s despektem a nepřináším přílišné nadšení. S přeměnou „socialistické společnosti“ na nový demokratický model fungování je tato změna morálky určitou skupinou společnosti vnímána jako omezující. Respektive, že ekonomický liberalismus připouští gradaci individuálních snad a činností směřující k zisku, přechod k soukromému podnikání se staly jedním z činností představujících novou morálku.

Další faktor, který může přerůst v kriminální jednání je ekonomická, ničím nezdůvodnitelná nerovnost. Čímž je míněna výrazná polarizace bohatství a chudoby, která výrazně ovlivňuje vznik ekonomické kriminality.

Třetí faktor je vysoká nezaměstnanost. Tento faktor si nese velké sociální problémy, včetně snížené koupěschopnosti obyvatel. Následně pak může vzniknout snižování výroby, propouštění zaměstnanců, vznik dalších druhů kriminality a takhle stále dál.

Všechny uvedené jevy sebou nesou pokles právního vědomí ve společnosti a preferování pravidla, že dodržování zákonů se nevyplácí. Baloun¹¹ k tomuto uvádí ještě další kriminogenní faktory:

- 1) Nenaplněná ekonomicko-sociální očekávání
- 2) Nedostatečná reforma státní správy
- 3) Neúspěšné prosazování nebo nemožnost prosazovat platné právní normy
- 4) Chybějící kontrola v kvalitativních oblastech
- 5) Neuspokojivý stav justice a vymahatelnosti práva
- 6) Nerovnost šancí a příležitostí
- 7) Nedostatečný legální kapitál pro podnikání

¹¹ BALOUN, V.: Organizovaný zločin a jeho možné projevy ve finančním sektoru ekonomiky. 2. Vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. ISBN 9788086008691

8) Rozbujené korupční prostředí

6. Výnos z trestné činnosti

Předpokladem pro naplnění skutkové podstaty trestného činu legalizace je přítomnost předmětu útoku, tedy věci, která je výnosem z trestné činnosti. Novelizovaný zákon z roku 2018 začlenil do výkladových ustanovení TrZ legální definici tohoto pojmu a to konkrétně do §135b TrZ.¹² S účinností od 1. 2. 2019 taktéž kulpózní, či nedbalostní, varianta postihuje legalizační činnost ve vztahu k tomuto paragrafu.

7. Praní špinavých peněz neboli legalizace výnosů z trestné činnosti

Tento pojem se vyskytuje zejména v oblasti trestního práva hmotného, jež toto jednání kriminalizuje v rámci trestných činů legalizace výnosů z trestné činnosti a legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti zakotvených v §216 a §217 zvláštní části TrZ. Legalizaci výnosů lze nicméně v kontextu právní úpravy označit za jev meziodvětvový, jelikož je významně promítnut také v právu finančním, obchodním, evropském či mezinárodním.

Legalizace výnosů z trestné činnosti je přitom slovním spojením příznačně výlučně pro české právní prostředí. V jiných souvislostech mu často nahrazuje pojmosloví praní špinavých peněz či praní peněz, což bylo převzato z anglického money-laundering. Nadnárodní právní instrumenty pracují výhradně s praním (špinavých) peněz, a to včetně evropských právních předpisů. Jiné státy ve svých právních rádech činí obdobně.

Označení praní špinavých peněz vychází z kontextu jeho zrodu, jenž je spatřován ve 20. a 30. letech ve Spojených státech amerických, tedy v americké prohibiční éře, kdy začal Al Capone popírat své zisky z ilegálního prodeje alkoholu tak, že tyto kriminální užítky mísil s legálními zisky ze své sítě prádelen. Ačkoliv tento

¹²Zákon č. 40/ 2009 Sb., Trestní zákoník v posledním znění. [online]. [cit. 28. 1. 2023]. Dostupné z: [https://www.beck-online.cz/bo/chapterview document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfz ygmjtgvc2mry](https://www.beck-online.cz/bo/chapterview%20document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfz%20ygmjtgvc2mry)

pojem je mezinárodně užívaný, Finanční analytický úřad poukazuje na nedostatek tohoto pojmosloví, když v praxi výnosem z trestné činnosti jsou kromě peněžních prostředků i například cenné papíry a praní peněz je tak označením tuto kategorii nereflektující.¹³

Lze nicméně uzavřít, že označení legalizace výnosů a praní (špinavých) peněz lze považovat za synonyma, kdy první z nich vychází ze znění českých právních předpisů, druhé je pak preferováno v nadnárodním kontextu. Obě pojmenování tedy ve svém jádru označují činnost vykazující tři klíčové charakteristiky: (i) přeměna výnosů na jinou formu (conversion), například z peněžních prostředků na nemovitou věc, (ii) zatajení kriminálního původu a vlastnictví (concealment), (iii) vytvoření iluze legálnosti původu či vlastnictví. (creation)¹⁴

7.1. Vývoj propíracích metod

Na začátku figurovaly jednodušší tuzemské metody, které se v průběhu století vyvinuly ve vysoce sofistikovaná transnacionální schémata využívající moderní technologii. Legalizační cyklus, podle teorie, probíhá ve 3 fázích. Umístění, vrstvení a integrace.

Umístění označuje proces shromáždění a rozmístění výnosů z trestné činnosti od jejich nezákonného zdroje. V této fázi dochází k zapojení bankovních institucí, a to zejména proto, že výsledkem kriminální aktivity je často hotovost. Uložení kapitálu na bankovní účty zároveň umožňuje jeho snadnou manipulaci v rámci bezhotovostního styku a peníze mohou pokračovat za hranice jednotlivých států. Jak v českém, tak mezinárodním prostředí se během 21. století vyvinula řada jedinečných a pro moderní dobu specifických legalizačních schémat, která využívají zejména novodobých technologií, čímž představují moderní metody legalizace výnosů. V současné době jsou takto zneužívány převážně virtuální měny, které poskytují výraznou anonymitu účastníků transakcí a nepodléhají

¹³ Tvrđý, J. Právo proti praní peněz a financování terorismu [online]. [cit. 5. 2. 2022]. Ad Notam, 2008, č. 6, s. 193. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2008_6.pdf

¹⁴ GILMORE, W. C. International Efforts to Combat Money Laundering Cambridge International Documents Series, 4. Vyd. Cambridge: Grotius Publications, 1992. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03050718.1992.9986212>

dozoru ústředního poskytovatele, když fungují na principu decentralizace.¹⁵ Právní rámec, který stanovil pravidla pro boj s praním peněz, se stále dynamicky vyvíjí, přesto však není možné, aby právní instrumenty včas reagovaly na kreativitu a důmyslnost propíračů.¹⁶

7.2. Praní špinavých peněz v České republice

Legalizace výnosů z trestné činnosti se podílí přibližně 0,2 % na celkové roční kriminalitě v České republice.¹⁷ Hlavní trestnou činností, na kterou legalizace výnosů navazuje, bývá nejčastěji podvodné jednání, jako například CEEO podvody, romance scams či opatření neoprávněného přístupu k online bankovníctví, které jsou momentálním trendem a samozřejmě zpronevěra peněz. Mimo jiné také časté daňové a úpadkové trestné činy, korupční činnost, obchod s drogami či kyberkriminalita. V rámci současných trendů se také využívají virtuální měny nebo bankovní účty založené na falešnou či odcizenou identitu.¹⁸ Národní centrála proti organizovanému zločinu (dále jen „NCOZ“) k tomuto také uvádí: „s rostoucí ekonomikou ČR a s tím související bonitou domácností a firem jsme zaznamenali rostoucí podíl investičních podvodů, které se týkaly výhodných investičních příležitostí do akcií, dluhopisů, kryptoměn, vzácných kovů, slibujících rychlé zisky a bezpečnost investice“¹⁹.

Česká republika v mnoha případech legalizačních schémat vystupuje jako tranzitní země, nýbrž většina legalizačních aktivit, který FAÚ odhalí, má přeshraniční rozměr, často v souvislosti s „globálními pračkami“.

¹⁵ FAÚ. Výroční zpráva Finančního analytického úřadu za rok 2019. str. 4-6 [online]. [cit. 28. 12. 2022]. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyyurad.cz/vyrocní-zpravy.html>

¹⁶ Ťopek, M., Lukáč, P., S boomem kryptoměn v Česku přibývá případů jejich zneužití k praní peněz. Hospodářské noviny, 2021. [online] [cit. 5. 2. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c1-66930540-s-boomem-krypromen-v-cesku-pribyva-pripadu-jejich-zneuziti-k-prani-penez>

¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 287/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s. 18

¹⁸ FAÚ, op. cit. sub 27, s. 4 a 10; FAÚ, op. cit. sub 30, s. 4 a 6.

¹⁹ NCOZ . Služby kriminální policie a vyšetřování. Výroční zpráva 2019 [online]. 2020, s. 29 [cit. 28. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/web-informacni-servis-zpravodajstvi-vyrocní-zprava-ncoz-2019.aspx>

7.3. Český zákoník a praní peněz

Právní úpravu v rámci legalizace výnosů z trestné činnosti se promítá do několika právních odvětví zvláště proto, že praní peněz má mnoho souvislostí a promítá se do vícera oblastí společnosti.

Významnou mimotrestní oblastí právní úpravy je zejména regulace praní peněz v právu finančním, kterou lze označit za preventivní větev boje proti praní špinavých peněz. K zabránění zneužívání finančního systému k legalizačním procesům slouží zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů (dále také „LegVTrČ“), který provádí tzv. AML směrnice. Za tzv. AML směrnice je v současnosti označováno pět směrnic, jež v období 1991 až 2018 přijala Evropská Unie za účelem potírání praní špinavých peněz. V současnosti systém prevence na území EU stojí na čtvrté AML směrnici²⁰. Na konci roku 2016 nabyl účinnosti zákon č. 321/2016 Sb., o prokazování majetku, kterým se mění některé zákony v souvislosti s prokazováním původu majetku. Cílem tohoto zákona je zajištění efektivního odhalení zatajených či nezdaněných příjmů poplatníka a jejich následného zdanění. V oblasti předcházející legalizační kriminality je nutné zmínit obchodněprávní normy, jejichž cílem je zajistit zejména vysokou míru transparentnosti struktur obchodních korporací a jejich činnosti. Roku 2018 byla za tímto účelem zavedena evidence skutečných majitelů právnických osob zapsaných do veřejných rejstříků a svěřeneckých fondů zapsaných do evidence svěřeneckých fondů. Ze začátku zakotveno na základě §118 b) a následně zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřeneckých fondů, v současnosti je tato problematika řešena v zákoně 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, ve znění pozdějších 37/2021 Sb. předpisů (dále jen „zákon o evidenci skutečných majitelů“). Nad rámec lze uvést také povinnost vypracovat zprávu o vztazích, která se týká obchodních korporací tvořící tzv. podnikatelská seskupení podle zákona o obchodních korporacích. Současná

²⁰ tj. směrnice 2015/849 ze dne 20. 5. 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. a o zrušení směrnice 648/2012 Evropského parlamentu a Rady 205/60/ES a směrnice Komise, vyhlášená v Úředním věstníku Evropské 2006/70/ES unie L 141/73, s. 73–117, dne 5. 6. 2015

právní úprava boje proti praní peněz také do značné míry vychází z práva mezinárodního a evropského.

Mimotrestní právní úprava v této oblasti bezprostředně souvisí i s trestním postihem, jelikož významně přispívá k jeho odhalování. Pro všechny výše uvedené oblasti právní úpravy zaměřené proti praní peněz nicméně platí, že se jedná o vyvíjející se legislativu. Na úrovni národní i nadnárodní dochází k legislativním změnám, které reagují na vysoce sofistikované propírací metody a neustále se aktualizující a kreativní legalizační praktiky.

Z hlediska trestního zákoníku je legalizace výnosů z trestné činnosti trestný čin zařazen mezi trestné činy proti majetku, jejichž právní úprava je zakotvena v hlavě V. zvláštní části.

Hmotněprávní úprava této problematiky je zakotvena v §216 až §217 TrZ. Vzhledem k jednání a následku může být tento trestný čin dále kategorizován jako trestná činnost spočívající v kořistění z trestného činu jiné osoby.²¹ Pro porozumění trestnému činu praní peněz je zásadní skutečnost, že se jedná o tzv. navazující trestnou činnost. Jeho prostřednictvím je postihováno jednání, kterým je nakládáno s užitky získanými jinou, již dříve spáchanou, kriminální aktivitou, již nazýváme jako tzv. predikativní, hlavní, předcházející základní trestný čin. Předcházející trestnou činností může být jakákoliv trestný čin, který vytváří zisk, který je výnosem z trestné činnosti.

V kontextu trestného činu praní peněz představuje objektivní stránka zákonem vymezené jednání pachatele směřující k utajení trestné činnosti a umožnění použití výnosů z této činnosti prostřednictvím iluze jejich legálního původu.²²

Zákonem jsou taxativně vymezeny některé skutkové podstaty trestného činu legalizace výnosů následovně:

- ukryje, na sebe nebo jiného ji převede, přechovává nebo užívá věc, která je výnosem z trestné činnosti,

²¹ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, s. 647–648.

²² Se spojením all crimes přístup pracuje například důvodová zpráva k novelizačnímu zákonu z roku 2018, s. 721-722

- přemění věc, která je výnosem z trestné činnosti v úmyslu umožnit jiné osobě, aby unikla trestnímu stíhání, trestu nebo ochrannému opatření nebo jejich výkonu,
- nebo se spolčí ke spáchání takového trestného činu²³ (v minulosti kriminalizovány v rámci samostatného trestného činu podílnictví),
- zastírá její původ nebo jinak usiluje, aby bylo podstatně ztíženo nebo znemožněno zjištění jejího původu²⁴
- Spolčí se ke spáchání takového trestného činu²⁵

Trestný čin legalizace výnosů podle § 216 TrZ se vyobrazuje v pěti variantách jeho základních skutkových podstat. První tři byly promítnuty do tohoto ustanovení novelizačním zákonem z roku 2018 a mají svůj původ v samostatně kriminalizovaném trestném činu podílnictví. Poslední dvě zmíněné formy jednání představují dvě základní skutkové podstaty, které se váží k jakési užší koncepci legalizace výnosů, odpovídají trestnému činu praní peněz a mají skutkové podstaty trestného činu legalizace výnosů před začleněním podílnictví.

Zastření původu věci podle § 216 odst. 2ú alinea první TrZ spočívá ve zkreslení nebo utajení informace o původu věci. Nejvyšší soud označuje tuto situaci jako „majetkové, účetní a finanční operace spojené s tzv. praním špinavých peněz“.²⁶ Význam tohoto pojmu je přiblížen samotným zákonem, který současně poskytuje demonstrativní výčet jeho podob. Zákon zároveň skutkovou podstatu dle aliny první rozšiřuje alternativním vymezením objektivní stránky, kterou může být jakékoliv jednání, které umožní utajení a získávání prospěchu z hlavní trestné činnosti.

Základní skutková podstat podle §216 odst. 2 alinea druhá TrZ postihuje spolčení k tomuto trestnímu činu jako specifickou formu přípravy. Jedná se o jeden z případů, kdy samostatná příprava trestného činu z vůle zákonodárce je stíhána jako dokonáný trestný čin. Tuto skutkovou podstatu proto nazýváme tzv. předčasně dokonáným trestným činem. Pachatel se spolčí k tomuto trestnému

²³ Trestní zákon č. 40/2009 Sb., § 216 odst. 1)

²⁴ Trestní zákon č. 40/2009 Sb., § 216 odst. 2) alinea první

²⁵ Trestní zákon č. 40/2009 Sb., § 216 odst. 2) alinea druhá

²⁶ Rozhodnutí NS z 11. 5. 2016, sp. zn.7 Tdo 353/2016

činu pokud se s jinou osobou či osobami výslovně nebo mlčky domluví na budoucím spolupachatelství, případně pachatelství ve spojení s účastenstvím, na tomto deliktu a jeho podobě.

7.3.1. Subjekt trestného činu praní peněz

Dle znění zákona může být pachatelem úmyslné formy této trestné činnosti kdokoli.²⁷ V této souvislosti hovoříme o tzv. obecném objektu.²⁸ Ústředním problémem ve sporu vedeném odbornou veřejností k otázce subjektu trestného činu legalizace je přípustnost stíhání tzv. samopraní, kde vyvstává otázka, zda tatáž osoba může být trestně odpovědná za spáchaný hlavní trestný čin a zároveň i trestný čin praní peněz. V případě umožnění stíhání za samopraní by byl navazující trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti stíhán ve více činném souběhu s kriminalitou, ze které výnos pochází, tedy s predikativním trestným činem. Část doktríny zabývající se souběžností trestní odpovědnost odmítá a argumentuje dvěma významnými trestněprávními zásadami, jejichž porušení hrozí. První zásadou je nemo tenetur se ipsum accusate, která spočívá v tom, že každý má právo nepřispívat svou činností k vlastnímu obvinění, jakož i v zákazu jeho nucení k opaku,²⁹ a druhou ne bis in idem, neboli ne dvakrát v téže věci zakotvuje zákaz dvojího přičítání a v kontextu ústavního práva pramení z čl. 40 odst 5. LPS.³⁰

7.3.2. Subjektivní stránka trestného činu praní peněz

Pokud se jedná o subjektivní stránku trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 TrZ, je vyžadován dolus neboli záměr. Úmysl pachatele, ať už přímí či nepřímí, se přitom musí vztahovat na všechny skutečnosti tvořící objektivní stránku tohoto trestného činu.³¹ V praxi vyvstává často otázka naplnění subjektivní stránky ve vztahu k jedné z nich, a to ilegálnímu původu prospěchu,

²⁷ Skutečnost, že trestný čin může spáchat kdokoli, je zákonodárcem implikována slovem „kdo“. Blíže viz „kdo“ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, s. 209.

²⁸ ŽDÁRSKÝ, Zbyněk. K některým aplikačním souvislostem zákona o trestní odpovědnosti právnických osob z pohledu teorie i praxe. Trestněprávní revue 1/2020, s. 1. [online]. [cit. 1.3.2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembsgbpxi4s7gfpngxzr>

²⁹ čl. 37 odst. 1 LPS či §92 odst. 1 TrŘ

³⁰ Trestní řád č. 141/1961 Sb., §11 odst 1 písm. h) až k)

³¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní právo procesní. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 233. ISBN 978-80-7400-496-4

kdy obvinění často tvrdí o jejich nevědomosti ohledně původu výnosu, čímž poukazují na nedostatečné prokázání jejich vědomosti o skutečnosti v dosavadním řízení. Ačkoliv se Nejvyšší soud otázce naplnění tohoto typového znaku trestného činu legalizace věnoval opakovaně³², dosavadně je nejpodrobnější rozbor v jeho rozhodnutí z 29. 1. 2020, sp. zn. 8 Tdo 1570/2019, kde se zabýval zastíracím jednáním spočívajícím v převádění peněžních prostředků mezi bankovními účty. I v tomto případě obviněný tvrdil, že nebyl prokázán jeho úmysl ve vztahu ke skutečnosti, že majetkový prospěch pocházel z trestné činnosti. Subjektivní stránka trestného činu vypovídá o vnitřním psychickém stavu pachatele a proto je její prokazování problematické. Nejvyšší soud nicméně stanovil, že úmyslné zavinění lze prokázat nepřímo z objektivních skutkových okolností, což dovodil z dosavadní judikatury k otázce zavinění obecně³³ a ze znění čl. 1 odst. 6 čtvrté AML směrnice.

V trestním zákoníku je stíhána i nedbalostní forma praní špinavých peněz, a to v §217, pro kterou je z pohledu subjektivní stránky vyžadována vina, odborně culpa.

7.3.3. Objekt trestného činu praní peněz

Praní špinavých peněz je škodlivé jednání narušující vícero společenských zájmů a hodnot, které jsou prostřednictvím trestněprávní represe chráněny, proto určení objektu trestného činu legalizace výnosů není jednoznačná. Identifikace objektu skutkové podstaty trestného činu legalizace výnosů se odvíjí od zájmů společnosti, na které daná činnost útočí.³⁴ V tomto případě dochází k zamaskování nelegálního původu získaného prospěchu, který je následně obchodován na trhu k navození dojmu jeho legálnosti. V důsledku tedy dochází jednak k deformaci na kapitálovém, či peněžním, trhu a narušením hospodářské soutěže. V určitých případech takto proprané zisky mohou být zdrojem financování dalších, i mnohem vážnějších trestných činů. V minulosti převažoval názor, že hlavní objekt praní špinavých peněz je cizí majetek. Pel ji označuje tzv. patrimonialistickou koncepcí. Taktéž je to zřejmé z počínání zákonodárce, který

³² Usnesení NS 11 Tdo 652/2008; rozhodnutí NS z 12. 10. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1173/2011; rozhodnutí 7 Tdo 353/2016. [online]. [cit. 1.3.2023]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/7Tdo353/2016>

³³ Rozhodnutí trestního kolegia NS ČSSR z 30. 10. 1973 Rt 62/1973, z 16. 6. 1976, Rt 41/1976

³⁴ JELÍNEK, J. a kol., Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, s. 171.

provedl systematiku trestných činů s ohledem na druhý objekt do hlav ve zvláštní části TrZ a praní špinavých peněz zařadil mezi trestné činy proti majetku. Ačkoliv je patrimonialistická koncepce v současné době překonána mnozí autoři i Nejvyšší soud stále označují zájem na ochraně majetku za primární objekt praní peněz.³⁵

8. Pachatelé ekonomické trestné činnosti

Na páchaní trestné činnosti v oblasti ekonomiky se podílejí jednotlivci, ale především organizované skupiny, které mohou mít charakter zločinného spolčení.

Trestná činnost z hlediska pachatele lze pojmut jako úmyslné chování, které je projevem navenek orientované činnosti, jež vzniká v lidském organismu. Následné jednání je zkoumáno psychologicky a sociálně. Problém výzkumu spočívá ve specifikaci individuálních rysů pachatele ze sociologického a ekonomického hlediska při vědomí faktu, že zřídka jde o zločin individuální. Další problém vyvstává nejčastěji ve spojení s bankovní činností, že banka jako instituce může být napadena jak zevnitř, tak zvenčí, přičemž vzájemné propojení těchto okruhů není výjimkou.

Podle způsobu chování mámě několik typů pachatelů:

A) typ naivního a lehkomyšlného pachatele

Podnikatelé menšího rozsahu, důvěřivý, nezkušení a s možností menší obratnosti ve svém podnikání. Dostávají se do potíží, které řeší nesplácením závazků, jejich odkládáním, snahou získat další úvěr. Svou vinu pak přiznávají a vymlouvají se na smůlu a na nezdařené podnikatelské záměry. Je to skupina, která se snadno může stát objektem zkušenějších „poskytovatelů služeb“, kteří z jejich naivity a situace kořistí a sami zůstávají nepostiženi

B) typ pachatele sportovce

³⁵ JUDr. PÚRY F.. Vybrané problémy dokazování trestné činnosti v bankovním sektoru a na kapitálovém trhu. Bulletin advokacie 6-7/2000 s., 25 [online]. [cit.1.3.2023]. Dostupné z: <file:///C:/Users/paris/OneDrive/Plocha/%C5%A0kola/Bakal%C3%A1%C5%99sk%C3%A1%20pr%C3%A1ce/materi%C3%A1ly/VYBRAN%C3%89%20PROBL%C3%89MY%20DOKAZOV%C3%81N%C3%8D%20TRESTN%C3%89%20C4%8CINNOSTI%20V%20BANKOVN%C3%8DM%20SEKTORU%20A%20NA%20KAPIT%C3%81LOV%20TRHU.pdf>

Většinou lidé dopouštějí se tohoto trestného činu opakovaně. Tento pachatel si je vědom, že se dopouští trestné činnosti a koná ji tak dlouho, dokud to jde nebo není dopaden. Většinou se ke svému trestnému činu přiznává, čímž chce docílit nižšího trestního postihu. Psychologicky může cítit uspokojení ze snahy oklamat případné oběti a oficiální autority.

C) typ bezohledného dobrodruha

Povětšinou pachatelé, kteří začínají jako normální podnikatelé a pro trestnou činnost se rozhodli zcela vědomě, protože v ní viděli rychlejší možnost zisku. Často páchá trestnou činnost v podobě jednoho skutku, projevuje se vůči obětem bezohledně, v případě odhalení svoji činnost popírá.

D) typ manipulátora

Pachatel mívá postavení ve světě finančních institucí, které mu přináší moc a je získané legálně. Tato „moc“ jim dává možnost manipulovat nástroji finančního trhu. Spoléhají na svou znalost finančního světa a předpokládají určitou toleranci vůči svým postupům užívaných při finančních operacích. Nemají kriminální minulost ani vazby na kriminální prostředí.

E) typ velikáše

Typ, který pod vlivem počátečních úspěchů a dosažení relativně vysoké pozice nabude přesvědčení, že má mimořádné schopnosti a rozhodne se je zneužít pro vlastní zisk v kriminálním prostředí.

9. Oběti finanční kriminality

Pokud bychom prováděli výzkum obětí finanční kriminality, musíme dělit oběti v užším a širším smyslu, na oběti primární, sekundární, terciární atd., podle míry jejich zasažení kriminálním jednáním, podle míry jejich ztráty vzniklé tímto kriminálním jednáním, a podobně.

Povětšinou na oběti finanční kriminality se vztahuje ziskuchtivost. Moderní finanční podvody se často vyznačují absencí osobního kontaktu pachatele s obětí. Odehrává se podobně jako bezhotovostní platební styk, osobní vztahy existují zřídka a pokud ano, pak jsou spíše v podobě obchodního jednání (příslib lepšího zhodnocení, nízko úvěrové půjčky, apod.).

U finančních podvodů se první kontakt odehrává neosobním formálním stykem, ačkoliv pachatel chce a musí projevit své oficiální zařazení, ať už jako přímý vyjednávač finanční instituce nebo jako smluvní partner.³⁶

10. Dokazování trestné činnosti ve finančním sektoru

Postihy finanční kriminality vykazují řadu zvláštností a jejich složitost vyplývá z mnoha skutečností. Úspěšnost dokazování je zde limitována okolnostmi typickými právě pro tento druh trestné činnosti. Tyto trestné činy podmíněny mimo jiné včasným zajištěním písemných podkladů a počítačových záznamů, dále nutností dovodit příčinné souvislosti a následky různých a početných finančních operací, roli zde hraje též časový odstup od zjištění prvních signálů o nesprávném chování účastníků peněžního a kapitálového trhu, ztížená orientace příslušných orgánů v rozsáhlých a početných operacích se značnými finančními toky a potřeba součinnosti různých orgánů a institucí, včetně mezinárodní spolupráce. Navíc pro trestní odpovědnost je třeba prokázat úmyslné zavinění u konkrétních fyzických osob a v některých případech tzv. druhý úmysl (např. u trestných činů podle § 127 a § 128 TrZ) - není k dispozici prakticky skutková podstata, u níž by postačovalo zavinění jen z nedbalosti. Problémem úzce souvisejícím s dokazováním je i případný právní omyl, resp. prokazování úmyslu tam, kde nejde o skutkovou podstatu s tzv. blanketní normou a kde nelze použít pravidlo, že neznalost právních norem, na které trestní zákon odkazuje, neomlouvá.

Je zde i potřeba zjistit, jaký následek vznikl a zda jde o škodu na majetku, či jinou. Případně pokud došlo k obohacení pachatele, či jiných osob. Často bývá problém přesně ocenit hodnoty, např. vyčíslit cenu cenných papírů, různých opcí a jiných finančních derivátů. Stejně tak bývá problémem přesně kvalifikovat dopad určitých majetkových operací, jako například návratnost vkladů, poručování povinnosti při správě cizího majetku podle §255 TrZ. Otázka zní, zda má být škoda pojata ve smyslu hospodářském nebo právním. Rozdíl spočívá v tom, zda ochrany používají

³⁶ HŘÍBKOVÁ R., Metodika vyšetřování finanční kriminality, Brno, 2005/6. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, Katedra trestního práva. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/iko2e/BP_Metodika_vysetrovani_financni_kriminality.pdf

i hodnoty protiprávně nabyté. Potíže může vyvolávat také rozdíl zjištěným mezi účetním a skutečným majetkovým stavem.

Pro rozhodnutí o tom, zda zahájit trestní stíhání určitých osob a jakým směrem dokazování v průběhu stíhání vést, je důležité si prvně ujasnit zda se vůbec jedná o trestný čin, a pokud ano, o který a jaké znaky příslušné skutkové podstaty tedy bude třeba dokazovat, včetně důkazních prostředků, které tuto skutečnost objasní. Tyto úvahy mají praktický dopad i na procesní stránku věci, která úzce souvisí s vymahatelností práva a s ochranou majetkových a jiných zájmů, zejména z hlediska prověřování různých podnětů k zahájení trestního stíhání a z hlediska procesu dokazování jednotlivých znaků příslušných skutkových podstat trestných činů.³⁷

Podobné úvahy platí ze strany dokazování, zda došlo k porušení zvláštní povinnosti stanové některou mimo trestní právní normou, která podmiňuje existenci trestní odpovědnosti a trestní zákoník na ni případně odkazuje nebo byla porušena jen obecní povinností. V těch oblastech podnikání, jimiž se zde zabýváme, existuje poměrně početná mimotrestní právní regulace určitých podnikatelských aktivit, protože banky, investiční společnosti, investiční a penzijní fondy a obchodníci s cennými papíry zde činí dispozice se značnými majetkovými hodnotami získanými z tzv. cizích zdrojů, tedy v podobě peněžních prostředků vložených na účty a vkladní knížky do bank a peněžních prostředků shromážděných v rámci kolektivního investování. Podstatnou část uvedených pravidel obsahují zejména zákony o bankách, o cenných papírech, o investičních společnostech a investičních fondech atd. U trestných činů podle §127 TrZ nebo podle §255 TrZ je nutno mimo jiné dokazovat, jaký byl obsah konkrétního porušeného pravidla (resp. Poručené povinnosti), naproti tomu u trestných činů podle §247, §248 a §250 TrZ není třeba v zásadě prokazovat, zda pachatel porušil i zvláštní mimo trestní právní normu.

10.1. Důkazní prostředky

1) Svědecké výpovědi

³⁷ HŘÍBKOVÁ R., Metodika vyšetřování finanční kriminality, Brno, 2005/6. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, Katedra trestního práva. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/iko2e/BP_Metodika_vysetrovani_financni_kriminality.pdf

Svědecká výpověď bývá nejčastějším základním důkazním prostředkem v trestním řízení, přestože při dokazování finanční kriminality mají někdy stěžejní význam jiné důkazní prostředky, jako třeba listiny a jiné věcné důkazy. V trestním řízení platí obecná povinnost každého podle §97 TrŘ se na předvolání dostavit jako svědek vypovídat o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení. Svědek zásadně vypovídá o tom, co relevantního sám vnímal vlastními smysly. Může se stát, že někteří pracovníci tzv. regulatorních orgánů působících na peněžním a kapitálovém trhu (ČNB, Komise pro cenné papíry, Ministerstvo financí, atd.) budou vyslýcháni v trestním řízení jako svědci.

Jinak ovšem lze souhlasit s tím, že pro účely trestního řízení k objasnění odborných otázek bude na místě v ostatních případech vyžádat odborné vyjádření ve smyslu § 105 odst. 1 věta druhá TrŘ (s potřebnými obsahovými náležitostmi) a nikoli výslech svědka. Ve složitějších případech pak přichází v úvahu podání znaleckého posudku podle § 105 a násl. TrŘ. Bez znalosti podrobností každého konkrétního případu však není možné dát obecně platný návod, kdy bude svědecký výslech příslušných pracovníků uvedených orgánů nutný a kdy již jde nad rámec povahy tohoto druhu důkazu.

2) Odborná vyjádření a znalecké posudky

Znalecký posudek je zvláštním, samostatným druhem důkazu podle §89 odst. 2 TrŘ. Znalec se seznamuje se skutečnostmi týkajícími se trestné činnosti teprve během trestního řízení, podle §107 odst. 1 TrŘ, studiem spisů nebo přítomností při provádění úkonů trestního řízení. V jednoduchých případech je možno se spokojit s potvrzením nebo odborným vyjádřením příslušného orgánu, o jejichž správnosti nejsou pochybnosti.

3) Listinné a věcné důkazy

Tento typ důkazů v případě finanční kriminality hraje velkou roli a to hlavně proto, že celá řada úkonů, od smluv apod. dispozice s penězi, cennými papíry, atd., je zaznamenávána v písemné podobě nebo jinak hmotně zachycena, zejména prostředky výpočetní techniky. Důležitý je i obsah

účetnictví vedeného jednotlivými subjekty či obsah jiných dokladů v podobě hlášení bankovnímu dohledu, daňových přiznání, obchodní evidence apod. Povahu listinného důkazu mají i odborná vyjádření ve smyslu § 105 odst. 1 TrŘ.

10.2. Stopy typické pro danou trestnou činnost

V tomto případě máme dva druhy stop, 1) Materiální stopy a jiné soudní důkazy, 2) Stopy ve vědomí lidí, které obsahují informace o skutečnostech.

10.2.1. Materiální stopy

Jedná se o listinné a věcné důkazy, především pravé a padělané listiny a obsah různých nosičů informací, jako jsou diskety, kazety, CD. Také se do toho dají zahrnout různé zápisy z porad, výpisy z rejstříků, jednání dozorčích rad a vedení podniku, znalecké posudky, finanční hotovost či licenční ujednání a různé smlouvy. Nevylučuje zboží různého druhu nebo směnky a šeky.

10.2.2. Stopy ve vědomí lidí

Tento typ stop může být velice pomíjivý vzhledem k lidské paměti a soudnosti. Problémem často bývá relevantnost a pravdivost těchto informací. Propojení takových důkazů bývá často skrze kriminalitu obecnou a s organizovaným zločinem. Zejména z případů tzv. fakturačních podvodů a podvodů s lehkými topnými oleji, lihem či jinými komoditami. Často v takových případech dochází k vraždám tzv. bílých koní neboli podnikatelů, kteří jsou nastrčení k páčání trestné činnosti, aby zakryly skutečného majitele.³⁸ Vyskytuje se zde také tzv. racketeering, což znamená vydírání podnikatelů, požadování výpalného pod záminkou ochrany atp.³⁹ Především vzhledem k moderní technice páčání hospodářské trestné činnosti jde o měnové zločiny, jako je padělání peněz, různých platebních karet, podpisů, razítek na cenných papírech a podobně. Stopy tohoto typu jsou i například informace o plánování, organizace nelegálních obchodních či finančních transakcích, podezřelých aktivitách atp.

³⁸Policie – informační portál PČR. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/problematika-bilych-koni.aspx>

³⁹ ABZ.cz: slovník cizích slov. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/racketeering-raketyring>

Porovnání České republiky, ostatních států a vliv Evropské unie

Německá kriminologie řadí do hospodářské kriminality v souladu s právní úpravou:

- 1) Delikty ohrožující finanční hospodaření státu
- 2) Delikty ohrožující ekonomiku společnosti nebo ekonomický řád a jeho složky
- 3) Delikty ohrožující svobodné podnikání nebo určité hospodářské odvětví či jeho články
- 4) Delikty ohrožující společnost a spotřebitele

Evropská unie v oblasti evropského trestního práva je velice činná. Nejenže přijímá evropské trestní předpisy, ale rovněž se podílí na hodnocení jejich praktického fungování. Tato funkce je velice prospěšná zvláště k identifikaci problémů a mezer v právní úpravě a praxi, čímž může napomoci prosazení potřebných zlepšení, jimiž mohou být i nové legislativní iniciativy na úrovni Unie a členských států. Nejúčinnější je doposud hodnotící mechanismus, který je vykonáván na základě společné akce 97/827/SVV ze dne 5. 12. 1997 o vytvoření mechanismu pro hodnocení uplatňování a provádění mezinárodních závazků v boji s organizovanou trestnou činností na vnitrostátní úrovni, kterou provádí Rada EU.

V roce 2013 dostala Česká republika sérii doporučení, které směřovaly jak do oblasti trestního práva procesního, tak i hmotného. Česká republika byla vyzvána například k tomu, aby prozkoumala možnosti, jak učinit konfiskaci výnosů či ukládání peněžitých trestných právních závaznou povinností. Chtěli zde upozornit na možnost, aby ČR zvážila umožnění vyhledávání majetku i po pravomocném rozhodnutí soudu. Z oblasti trestního práva procesního lze zmínit možnosti přepracování právních podmínek ohledně zvláštních vyšetřovacích technik, jako třeba odposlech. Zároveň se zde objevilo ocenění novelizace trestního řádu, který dříve velmi náročné podmínky pro nasazení odposlechů zmírnila.

11. Sankce ukládané za hospodářské trestné činy

Trestní právo má stejně jako jiná právní odvětví, svůj vlastní sankční systém, jehož prostřednictvím plní svou společenskou roli. Jak je patrné, trestní právo se výrazně sankčně orientuje. Jeho hmotné i procesní předpisy upravují podmínky, podle kterých lze uplatnit trestní sankci za ohrožení nebo porušení různých zájmů, vztahů, hodnot. V Trestním zákoníku v hlavě VI můžeme najít výčet trestných hospodářských činů včetně jejich sankcí.⁴⁰

12. Investiční podvody

V současné době se můžeme setkat s celou škálou názvů, které označují podvodný projekt zaměřený na nejrůznější investory, případně na osoby očekávající zhodnocení svých vložených peněz. Zde se zjevují pojmy jako „ponziho schéma“, „pyramida“, „investiční podvod“. Na různých internetových serverech zabývajících se investiční problematikou je sice možno najít velké množství informací týkajících se investiční problematikou je sice možno najít velké množství informací týkajících se problematiky podvodných jednání v souvislosti s investováním, které s těmito pojmy pracují, ovšem zdaleka ne všechny je používají správně.

Nicméně ke složkám pojmu víme, že se bude jednat o podvod, tedy z hlediska české právní úpravy podle §209 TZK půjde o jednání, spočívající v jednání pachatele, který ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti a způsobí tak na cizím majetku škodu, v případě české právní úpravy potom škodu nikoli nepatrnou.

Druhou složkou pojmu je investice. Investici lze definovat jako „finanční prostředky, vložené investorem do konkrétního projektu s očekáváním jejich zhodnocení a zisku.“ Investice nebo investování bývá používán v nejrůznějších oblastech. Z pohledu finančních trhů pod tímto pojmem obvykle rozumíme přímé vložení finančních prostředků do cizího subjektu, nejčastěji akciové společnosti

⁴⁰ Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., hlava VI

nebo jiného finančního nástroje. Investor od tohoto subjektu očekává zhodnocení svých prostředků.⁴¹

12.1. Co je investiční podvod

Terminologie používaná v rámci investičních podvodů se považuje za nejednotnou a nejasnou. Do jisté míry, tyto pojmy zahrnují velké množství typů podvodů, jejímž jednotícím prvkem je investice, nicméně vzhledem ke složkám pojmu víme, že se bude jednat o podvod, tedy z hlediska české právní úpravy podle §209 TZK půjde o jednání, spočívající v jednání pachatele, který ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti a způsobí tak na cizím majetku škodu, v případě české právní úpravy potom škodu nikoli nepatrnou.

Investici lze definovat jako „finanční prostředky“, které jsou vloženy investorem do určitého projektu s očekáváním zhodnocení, tedy zisku. Často tím taky rozumíme vložení finančních prostředků do cizího subjektu, typicky akciové společnosti nebo do jiného finančního nástroje.

V rámci kriminální činnosti ohledně investice se bavíme tedy o jednání, kterým pachatel v souvislosti s příslibem zhodnocení vkladu klienta v podobě investice, nejčastěji potom finančních prostředků, uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti a způsobí škodu na cizím majetku, pro potřeby českého trestního práva škodu v podstatě nepatrnou.⁴²

Schémata investičních podvodů se vyznačují nabídkami investic s nízkým nebo žádným rizikem, jistými výnosy, stabilními výnosy, všestrannými strategiemi nebo neregistrovanými cennými papíry. Pachatelé se v tomto prostředí pohybují

⁴¹ Ing. Bc. ULLMANN W., Současné trendy investičních podvodů – specifika dokazování v přípravném řízení, Brno, 2021. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, Katedra trestního práva. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/txi02/Soucasne_trendy_investicnich_podvodu_-_specifika_dokazovani_v_pripravnem_rizeni.pdf

⁴² Průměrná hrubá měsíční mzda a medián mezd - mezikrajské srovnání 2009-2019 [online]. Český statistický úřad. [cit. 4.2.2023]. [online]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objektparametry&pvo=MZD07&sp=A&p_vokc=&katalog=30852&z=T

v rolích, ať už jako profesionální investiční poradci, či osoby, které si snadno u ostatních získají důvěru.

Z hlediska určitého dělení můžeme rozlišovat pár druhů schémat, která se od sebe odlišují různými specifiky a fungují jako základ pro mnohé současné známější podvody.⁴³

1) Ponzioho schéma

Ve své podstatě se jedná o výplatu domnělých výnosů stávajícím investorům z finančních prostředků poskytnutých novými investory. Lidé, noví investoři, svěřují pachatelům peníze za účelem zúročení, avšak pachatelé tyto peníze dále neinvestují, místo toho vyplácí prostředky vybraným investorům.

2) Směnečné podvody

Pachatelé nabízejí možnost investovat do pohledávky zajištěných směnkou. Směnky se sice v současné chvíli již nepoužívají tolik, ale ty, které jsou často vydávány v cizích zemích nebo neexistujícími společnostmi, případně společnostmi, které sídlí v tzv. daňových rájích.⁴⁴ Po předání finančních prostředků poškození zjistí, že byli uvedeni v omyl a pachatelé jim jejich finanční prostředky nevrátí.

3) Pyramidové schéma

Sestavená na podobném principu jako Ponzioho schéma. Peníze získané do nových účastníků vyplácejí dřívějším účastníkům. Jiné však je, že u pyramidových schémat dostávají účastníci provize za nábor nových účastníků a vše je maskováno jako víceúrovňový marketing.

4) Bankovní podvody

Jedná se o situace, kdy pachatel tvrdí, že má obchodní strategie, případně obchodní program, který prošel schválením velkými finančními institucemi, jako třeba ČNB, a poškození jsou následně vtaženi do investičních

⁴³ Policie ČR oficiální stránky, [cit. 1. 3. 2023]. [online]. Dostupné z: file:///C:/Users/paris/Downloads/Investi%C4%8Dn%C3%AD_podvody%20.pdf

⁴⁴ What we investigate: White-Collar Crime. Federal Bureau of Investigation. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.fbi.gov/investigate/white-collar-crime#Securitiesand%20Commodities%20Fraud>

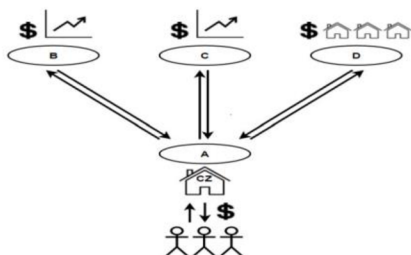
podvodů hlavních bank, protože pachatelé užívají sofistikované výrazy a dokumenty, které vypadají naprosto důvěryhodně a legálně.

A mnoho dalších typů, jako třeba podvody na principu vstupního poplatku, podvody s komoditami, manipulace s trhem aneb manipulace s nízko objemovými akciami na malých neregulovaných trzích, zpronevěra obchodníka nebo třeba ICO podvody, při nichž jsou finanční prostředky vkládány do údajně nově vznikajících kryptoměn.

13. Současné investiční podvody

13.1. Pasivní býk

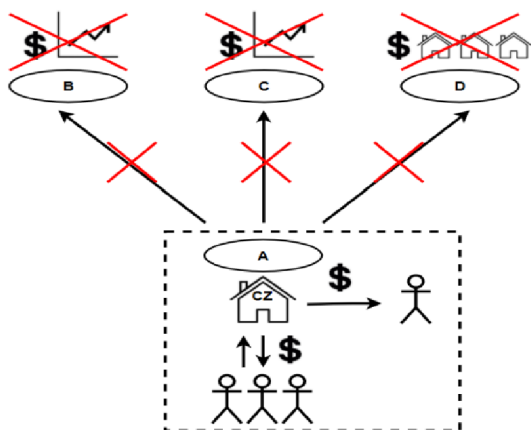
Jedná se o větší investiční podvod, který byl páčán v ČR ve větším rozsahu. V tomto projektu byla specifická silná vazba mezi jednotlivými poškozenými a rovněž mezi poškozenými a pachateli, kdy se projevil jev, který byl podvodný charakteristický obrovským množstvím finančních toků a dále tzv. off - shore společností sídlících na různých místech ve světě, kdy je pachatelé využívali k maskování své trestné činnosti.⁴⁵

Obr. 13.1. Zjednodušené schéma mechanismu zhodnocení finančních prostředků, prezentovaného investorům projektu „Pasivní býk“⁴⁶

⁴⁵ Ing. Bc. ULLMANN W., Současné trendy investičních podvodů – specifika dokazování v přípravném řízení, Brno, 2021. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, Katedra trestního práva. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/txi02/Soucasne_trendy_investicnich_podvodu_-_specifika_dokazovani_v_prip_ravnem_rizeni.pdf

⁴⁶ Ing. Bc. ULLMANN W., Současné trendy investičních podvodů – specifika dokazování v přípravném řízení, Brno, 2021. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, Katedra trestního práva. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/txi02/Soucasne_trendy_investicnich_podvodu_-_specifika_dokazovani_v_prip_ravnem_rizeni.pdf

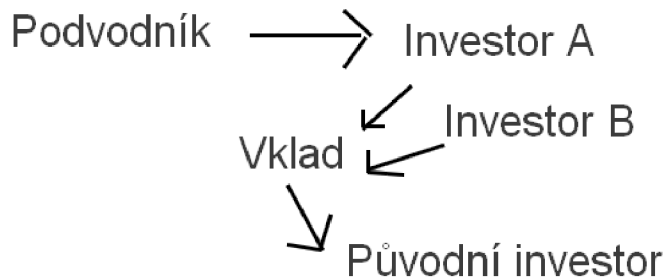
Obr. 13.2. Zjednodušené reálné schéma projektu „Pasivní býk“⁴⁷

13.2. Ponzioho schéma

Pravděpodobně nejznámější forma podvodného schéma. Jedná se o formu investičního podvodu ve podobě pyramidy neboli letadla. Jméno dostalo po americkém finančníkovi Charlesi Ponzim, který nalákal investory na nabídku zhodnocení o 50 a více % za 90 dní. Však místo zhodnocování a investování ale jen z prostředků nově příchozích investorů vyplácí prvotní investory, kteří přišli dříve. To byl jeho způsob dodávání důvěryhodnosti. Dosavadně největším odhalením Ponzioho schéma je případ finančníka Bernarda Madoffa, který v 80. A 70. letech zpronevěřil se společníky až 50 miliard dolarů. Vysloužil si 150 let za mřížemi.

Počátek ponzioho schématu se objevil kvůli slabinám v mezinárodním poštovním systému, kde přes korespondenci mezi Evropou a Amerikou, při kterých se používali mezinárodní odpovědní kupony, které bylo možné směnit za poštovní známky, ačkoliv jejich cena v poválečné Evropě byla výrazně nižší než v Americe.

⁴⁷ Ing. Bc. ULLMANN W., Současné trendy investičních podvodů – specifika dokazování v přípravném řízení, Brno, 2021. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, Katedra trestního práva. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/txi02/Soucasne_trendy_investicnich_podvodu_-_specifika_dokazovani_v_prip_ravnem_rizeni.pdf

Obr. 1.3. Zjednodušené schéma projektu „Ponziho chéma“

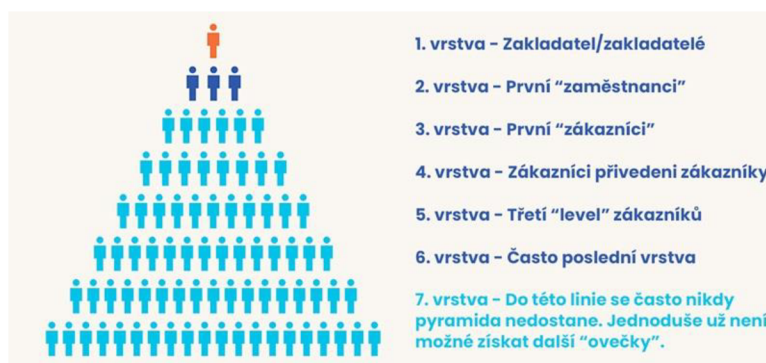
Sorrena Invest

Investiční společnost Sorrena Invest pod vedením Jiřího Kubiše, skrz Ponziho schéma způsobila v letech 1994 a 1997 škodu 140 milionů korun. Přislíbovala klientům zhodnocení investic o více jak 30%. Kubiš byl následně odsouzen na 12 let vězení.

13.3. Pyramida

Velký rozdíl mezi podvodů typu Ponziho schéma a pyramida je, že u Ponziho schématu pro slíbený úrok nemusí klient dělat vůbec nic. V rámci pyramidy musí klient přivést další nové zákazníky a majitel fondu nemusí hledat investory.

Samotný princip pyramidy není vždy možné označit za podvod, mnoho důvěryhodných společností na této bázi fungují spoustu let.

Obr. 1.3. Zjednodušené schéma projektu „pyramida“⁴⁸

⁴⁸ Informační stránka o financích, Mgr. HEINZ Bogdan, Ponziho schéma, pyramida, letadlo – co jsou tyto podvody zač? [cit. 1. 3. .2023]. [online]. Dostupné z: <https://finex.cz/co-je-to-ponziho-schema-pyramida-letadlo/>

13.4. Investiční podvody a současnost

Ze strategického pohledu v roce 2020 se Investiční podvody staly jedním z největších z největším posilujících trendů. Nejvíce převažující byly drobné investiční podvody online, hlavně v rámci obchodování s cennými papíry a krypt měnami. V tomto směru je to ovlivněno zvýšeným používáním internetových služeb a online komunikace, kterou zapříčinil právě covid. Pachatele, většinou ze zahraničí, využívající lokální infrastrukturu, jako například různá call centra, na tuto situaci rychle reagovat a ve zvýšené míře oslovování potencionálních obětí prostřednictvím sociálních sítí, nevyžádaných telefonát, emailů a podobně s nabídkou výhodných investic. Subjekty často jsou bez příslušné zákonné licence v ČR či EU a působí mimo dohlednou činnost finančních regulátorů. Vstupní poplatky, většinou nižší částky, pak vedly ke svěřením bankovních účtů v zámince vyplacení výnosu. Potencionální investoři pak začnou být i ve zvýšené míře ohrožení zneužívání některých investičních fondů subjekty dle §15 zákona č. 340/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech. Poškození nemusí mít na poměrně dlouhou dobu žádné podezření z podvodného jednání, ale škody tohoto typu jsou násobně vyšší.⁴⁹

14. Česká politická situace a finanční kriminalita

14.1. Finanční policie

Zřízena v roce 2004 tehdeším ministrem vnitra a později premiérem Stanislavem Grosse, byl specializovaný útvar kriminální policie, který se zabýval odhalováním nelegálních výnosů a daňové kriminality. Její činnost byla ukončena k 31. 12. 2006 na základě návrhu policejního prezidenta Vladislava Husáka.

Útvar byl zrušen na základě vyhodnocení policejního prezidenta a nikoliv politiků. V tehdejší proklamaci při tehdejší zřizování FIPO byla podmínka, že tento policejní útvar bude mít zvláštní pravomoc spočívající v tom, že bude dostávat od všech finančních ústavů v České republice o veškerých transakcích (v té době se jednalo o finanční toky v objemu převyšující 150 tisíc Kč). Politici odmítli kumulaci

⁴⁹Finanční a analytický úřad ČR, Investiční podvody – strategická analýza, [cit. 1. 3. 2023]. [online]. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyurad.cz/files/investicni-podvody-strategicka-analyza.pdf>

analytické a výkonné kompetence v jedné ruce, načež analytická činnost zůstala v gesci ministerstva financí a jeho Finančně analytického útvaru. PČR a FAÚ ale uzavřela dohodu o spolupráci, která je stále účinná. V roce 2014, kdy se zapojila i Celní správa ČR vznikla tzv. Daňová kobra.

Finanční policie zajistila přibližně 4 miliardy Kč, ale většina prostředků byla brzy vrácena. Finanční policie se tedy proslavila pouze tím, že byla zavedena a následně za nedlouho zrušena, přičemž na jejím zániku si mnozí vybudovali politickou kariéru a někteří o ni přišli. Pravá reforma policie přišla až v roce 2008 – 10 a předcházela jí několikaletá příprava. V rámci této reformy bylo také stanoveno, že odčerpávání výnosů z trestné činnosti a jejich navrácení poškozeným musí být významnou součástí boje. Změny provedené v roce 2006 měly za cíl učinit z problematiky výnosů z trestné činnosti prioritou všech policejních útvarů, nejen jednoho specializovaného.

14.2. Rumová aféra

Co byla Rumová aféra v 90. letech? Jde o aféru, která propukla v roce 1993 ve východočeském kraji. Nejednalo se o falešný rum ani alkohol, ale o daně. Podvod spočíval v tom, že na vývoz se nevztahovalo placení daně z obratu. Podnikatelé nakoupili přes půl milionu lahví rumu, přičemž rum prodali na domácím trhu, ale úřadům vykazovali falešné potvrzení o vývoz. Pachatelé ošidili stát přibližně o 17 milionů korun. Policie zatkla dva podnikatele, jednoho advokáta a bývalého vyšetřovatele. Hlavní zájem vyvolala informace, že aféra sahá až k nejvyšším místům v justici a do řad policie. Nic z toho se avšak nepotvrdilo, přestože se o to zajímala i sněmovna. Obzvláště zájem o vyšetřování stoupl potom, co byl nalezen jeden z hlavních svědků mrtvý. Soud nakonec osvobodil většinu účastníků s vysvětlením, že inkriminovanou daň z obratu měli platit konečný prodejci. Pouze jeden z obviněných si od krajského soudu odnesl podmíněný trest v roce 2005.

14.3. Kauza Key Investments

Key Investments je ještě stále investiční společností, která připravila pět radnic o stovky milionů korun. Jednalo se o vložené peníze městských částí Praha 6, 10 a 13, mimo jiné také měst Sokolov, Votice, či firem jako třeba Sokolovská uhelná. Key Investments je však od roku 2012 v konkurzu. Návrh na insolvenční řízení na sebe

podala sama s odůvodněním, že cenné papíry, které pro klienty spravovala, byly převedeny jinam. Žaloba v této věci byla podána 28. května 2015, obviněním čelili dvě ženy a jeden muž, jednalo se o předsedu představenstva Daniela Brzkovského a jeho dvě spolupracovnice. Podle obžaloby způsobili škody přesahující 870 milionů korun investicemi do podniků, které byly s firmou Key Investments propojené. Konkrétně nakoupila dluhopisy chemického koncernu Via Chem Group a firmy Borsay, jenže ty následně zkrachovaly a věřitelům zůstaly pouze bezcenné dluhopisy. Podle zápisu z valné hromady bylo patrné, že akcionářem Key Investments byl švagr Petra Sisáka Jaromír Florián, který byl místopředsedou ústeckého Spolku pro chemickou a hutní výrobu právě skupiny Via Chem. Podle této informace se spekuluje, že v pozadí se pohyboval finančník Petr Sisák, se kterým se sešla starostka Prahy 6 jako poškozená strana. Podle jejího vyjádření pan Sisák věděl ohledně této kauzy vše. Podle obchodního rejstříku je dnes Petr Sisák trvale hlášen k pobytu na ostrově Malta ve Středozemním moři.

Podezřelou se také stala transakce exministra průmyslu Martina Kocourka, který v roce 2008 přes Key Investments při svém rozvodu odklonil 16 milionů ze společného jmění manželů ke své matce.

Soud udělil trest 4 roky vězení Danieli Brzkovskému a Kláře Fenstererové, protože vědomě nakupovali vysoce rizikové cenné papíry, které nebyly veřejně obchodovatelné a po krachu firmy v letech 2004 až 2011 podle soudu vědomě nakupoval vysoce rizikové cenné papíry, které nebyly veřejně obchodovatelné a po krachu firmy Key Investments byly bezcenné.

Odvolací senát uznal bývalé členy představenstva Key Investments vinnými z porušení povinnosti při správě cizího majetku a z porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže. Oba vinu odmítají. Brzkovský řekl, že pouze udělal špatná obchodní rozhodnutí. "Těch pochybení tam byla celá řada, ale žádná z nich nedosáhla úrovně trestného činu," prohlásil. Dodal, že činy rozhodně nespáchal úmyslně.⁵⁰

⁵⁰ Internetové aktuální zprávy. Key Investments [online]. [cit. 4. 1. 2023]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/key-investments/?i:keyword:40894/>

15. Porovnání České finanční kriminality oproti finanční kriminalitě ve Velké Británii

Finanční, převážně bankovní kriminalita, je ve Velké Británii jedním z nejzávažnějších forem trestné činnosti v tzv. hospodářské sféře. Je tomu tak zejména, protože při ní dochází k nezákonnému odčerpání značných finančních prostředků a její následky nepoškozují jen tisíce občanů, vkladatelů, ale v přímé či nepřímé podobě dochází i k poškození různých obchodních transakcí včetně státu.

Nejen banky vyvíjejí různé formy významných podnikatelských aktivit, a proto téměř všechny jejich finanční prostředky jsou neustále v pohybu. Některé ze zločinných útoků proti nim jsou tak nebezpečné, že mohou ohrožovat ekonomické základy společnosti, zejména v tu chvíli, kdy se jedná o soukromé banky s významnou zahraniční účastí. Vedlejšími důsledky takových případů bývá poškození dobrého jména jak banky samotné, tak i státu.

16. Spolupráce vládních organizací v boji s finanční kriminalitou

Vzhledem k tomu, že ve vyspělých zemích je si společnost vědoma závažných socio-politických dopadů finanční kriminality, je proto hlavní snahou tento problém eliminovat. Problémem je často akceschopnost pověřených vládních organizací.

V České republice je primární daňová správa reprezentována Finanční správou, do jejíž kompetence spadají veškeré operace související se správou daní od kontroly, až po vedení databáze o daňových subjektech. Hlavní role je zajišťování daňového výnosu pro stát.

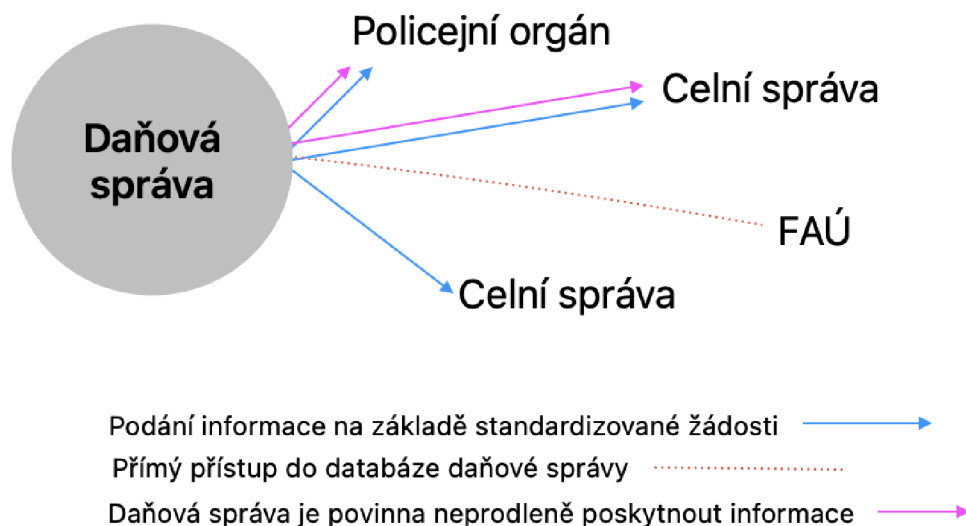
Daňová správa se dělí na různá oddělení. Jedno z nich je například oddělení dotací a finanční kontroly, která má působnost v rámci koordinace a zabezpečení správné aplikace právních předpisů při správě odvodů při finanční kontrole. Vykonává také aplikaci právních předpisů při správě odvodů při finanční kontrole. Také mimo jiné vykonává správu odvodů za porušení rozpočtové kázně u vázaných výdajů ze státního rozpočtu nebo u prostředků čerpaných z Evropské

unie. Nakonec se zaměřuje na spolupráci s auditními orgány Evropské komise nebo Evropským účetním dvorem.

Kontrolní oddělení se zabývá kontrolou daňových subjektů na základě daňového řádu s výjimkou oblasti dotací. Probíhají zde tzv. místní šetření, během kterého si opatřují důkazní prostředky a potřebné informace k odhalení nelegálních daňových operací u rizikových daňových subjektů.

Celorepublikovou působnost má však Specializovaný finanční úřad, do kterého spadají podnikatelské subjekty s obratem nad 2 miliardy korun ročně. Úřad se také specializuje na subjekty finančního trhu, které vyžadují jiný přístup kontroly než ostatní. Tento typ finančního úřadu se zaměřuje na subjekty, které odvádí nejvyšší daňové objemy, u kterých provádí menší počet kontrol s vysokými doměřenými částkami.

Jelikož aktivita v rámci spolupráce daňové správy a ostatních organizací je založena především na podávání podnětů k vyšetřování případných daňových trestných činů policejnímu orgánu nebo státnímu zastupitelství.

Obr. 16. 1. poskytování informací ze strany daňové správy v ČR⁵¹

⁵¹ Vlastní zpracování

17. Závěry a doporučení v oblasti finanční kriminality a vyšetřování v této oblasti v rámci Evropské unie a České republiky

Bezpochyby Evropská Unie je v oblasti evropského trestního práva činná na několika frontách. Včetně přijímání evropských trestních předpisů se taktéž podílí na hodnocení jejich praktického fungování. V rámci pomoci a prosazení potřebných zlepšení, jako například nové legislativy na úrovni Unie či členských států, můžeme v oblasti vnitra a justice považovat tuto snahu za více než fungující již několik let. Mechanismus hodnotící uskutečňování ve všech členských státech Radou EU, resp. Příslušnými odbornými týmy, do kterých jsou zapojeny jak vnitrostátní odborníci, tak i odborníci z řad unijních institucí, a to na základě společné akce 97/827/SVV ze dne 5. 12. 1997 o vytvoření mechanismu pro hodnocení uplatňování a provádění mezinárodních závazků v boji s organizovanou trestnou činností na vnitrostátní úrovni. V rámci tohoto mechanismu již proběhlo několik kol hodnocení věnované nejrůznějším tématům, z nichž se pro oblast trestní justice jako jedno z nejvýznamnějších ukázalo kolo čtvrté, kde se hodnocení týkalo převážně praktického provádění evropského zatýkacího rozkazu a za neméně tak významný přesahem do oblasti financí.

Příslušný pracovní skupina Rady, multidisciplinární skupina pro organizovanou trestnou činnost již 7. 6. 2008 v souladu s výše uvedenou společnou akcí rozhodla, že předmětem dalšího hodnocení bude oblast boje proti finanční kriminalitě, a to nejen z oblasti justiční spolupráce v trestních věcech vč. Zajišťování a konfiskačního příkazu, tak i srovnání příslušné české transpoziční úpravy v oddíle osmém a desátém hlavy dvacáté páté trestního řádu. Dále se bude zaměřovat na oblast spolupráce v dané sféře mezi policejními a jinými příslušnými orgány. Dříve již bylo rozhodnuto, že hodnocení by mělo jít nad rámec prostého posouzení provedení příslušných právních předpisů EU a danou oblast systému. Podkladem pro hodnocení se stal podrobný dotazník, který byl přijat 1. 12. 2008.

Ze závěrečné zprávy se vine apel na posílení a zlepšení vzájemné spolupráce mezi příslušnými orgány s působností v oblasti finančního vyšetřování a boje

s finanční kriminalitou. Pod pojmem příslušné orgány si můžeme představit jak polici, její specializované složky, orgány celní správy, orgány zodpovědné za vyhledávání výnosů z trestné činnosti či orgány disponující např. oprávnění při zablokování podezřelých transakcí. Důraz se klade jak na úrovni vnitrostátní, tak i mezinárodní. Je podstatné, aby státy měli vypracovanou dobrou politiku pro oblast finanční kriminality a finančního vyšetřování, jež byla promítnuta do dlouhodobých vnitrostátních strategií na tomto poli. Podstatné je mimo jiné zlepšit i příslušná pravidla v této oblasti. Musí existovat jasná a snadno pochopitelná pravidla, jimiž bude upraven účinný boj proti finanční kriminalitě a budou sestávat z právních rámců i politiky na vnitrostátní a mezinárodní úrovni.

Dále od věci není optimalizace organizačních norem, které by nevedly k překrývání pravomocí a plýtvání zdroji, ale zajistily potřebnou efektivitu finančních šetření v rámci boje proti finanční kriminalitě při zajištění maximálních synergií a potřebné úrovně kooperace a koordinace mezi všemi příslušnými orgány, ale též vnitrostátní i unijní předpisy v oblasti trestního práva hmotného a procesního, dále také unijních instrumentů v oblasti vzájemného uznání v dané oblasti.

Členské státy byly ve zprávě vyzvány, aby zvážily zřízení centrálních registrů bankovních účtů nebo alternativních účinných mechanismů, aby příslušné vyšetřující orgány měli přístup k nezbytným údajům a to zejména za účelem urychlené identifikace bankovních účtů vyšetřované osoby. Pár členských států již centrální registry bankovních účtů mají zavedeny (jedná se o Německo, Francii, Itálii, Slovinsko, Rumunsko a Portugalsko).

18. Rozhovor s plukovníkem M. Kocánem

Měla jsem příležitost udělat rozhovor s plukovníkem Ing. Mgr. Miloslavem Kocánem a zde je zkrácený průběh, popřípadě nahrávka je mezi přílohami Bakalářské práce.

1) Co se děje se zabavenými/získanými penězi z trestné činnosti?

„V ideálním případě propadnou státu. Když se případ táhne až do konce, vydá se odsuzující rozsudek a soud rozhodne o tom zabaveném majetku.

Když je to majetek, který patří tomu obviněnému, nastává propadnutí nebo je to majetek, který má náhradní hodnotu nebo majetek, který byl postupně přeměněn z toho původního výnosu, tam přichází v úvahu tzv.

Zabrání věci, ale podstata je stejná. Peníze končí ve státním rozpočtu.

Pak je fond, který tu je zhruba dva roky, spravuje ho ministerstvo spravedlnosti, který vytváří možnost poškozeným se částečně zahojit. Směřuje tam většina těchto peněz.“

2) Jaký je nejčastější typ finanční kriminality?

„V rámci hospodářské trestné činnosti v Praze. Převážně se to liší podle teritorií. Nýbrž tady je Největší množství právnických osob, podnikatelských subjektů, i právě proto ty finanční úřady nemají potom možnost je tolik kontrolovat. Byť se sem účelově hlásí spousta firem, volí si tu sídlo, ačkoliv pak podnikají v rámci celé republiky. Nikde není dáno že, musíte vykonávat činnost v místě, kde máte sídlo, které je zapsané v obchodním rejstříku. V důsledku toho je zde daňová kriminalita v obrovském rozsahu. Teď aktuálně v souvislosti s ekonomickou krizí, s nízkými úroky, hlavně z předchozí doby, S nízkou možností zhodnotit finance například na bankovních produktech, podvodné emise dluhopisů s příslibem různých i často na první pohled nesmyslných virtuálních projektů.

Dotace, dotační podvody, jak z evropské unie, tak ze státního rozpočtu. Klasické podvody jako bankovní půjčky, bankovní úvěry. Na vzestupu jsou také kyber podvody a diverzní podvody. Ačkoliv jsou na internetu mnohá varování, někteří stejně se rozhodnou investovat.“

3) Jsou Daňové ráje stále takový problém jako kdysi?

„Já si myslím, že to trochu polevilo, ale když se to vyskytne, je pořád náročné se dostat k tomu pravému. Jak k člověku, který to opravdu ovládá.“

4) Co chybí orgánům trestního řízení, aby byly úspěšnější?

„Tam to jde trochu opačným směrem. Strana podezřelá ne-li potom už obviněná má daleko více práv, Takže pak může vlastně úplně všechno. Může lhát, může fabulovat, zapírat, kdežto protistrana tolik práv moc nemá.

Hlavní problém je, že je nás málo, ať už Kapacity lidské, tak i odborné. To práce není tak lukrativní a není zaplacená, abychom získávali odborníky, kteří by si s takovými problémy poradili. Chtělo by to vyšší atraktivnost. Tato problematika je mnohem náročnější odborně. A. Kvalifikované obsazení je diametrálně rozlišné. U jiných oborů je daleko větší zájem, kdežto u nás je jeden člověk na tři spisy. A v protistraně se nachází kvalifikovaný pachatel, často i více lidí, kteří se pohybují v byznysu, ekonomice a jsou často velice dobře vzdělaní.“

5) Jaký trestný čin se v rámci této problematiky nejhůře prokazuje?

„To je případ od případu. Může to být úvěrový podvod nebo fakturační podvod, tedy že někdo odebere zboží a nezaplatí fakturu, což jsou jednoduché podvody, kde je prokazování snazší. Nejtěžší případy jsou asi ty daňové.“

6) Přijdou Vám sankce za dané trestné činy dostačující?

Nepřijdou. Například v USA je vlastně daňový úniky druhý nejtrestnější čin hned po vraždách. U nás sazby za tyto trestné činy klesly o 2 roky, původně byly tedy 12 let nyní jsou 10 let. Jednak soudy stejně většinou jdou pod tu spodní hranici trestní sazby a udělují podmínky. Podle mě tedy nemají ten odstrašující účinek.

Pokud na toto navážeme, jednak je trest odnětí svobody a podobně, však horší trest je sebrat jim ten výnos z trestné činnosti.“

7) Jak často se setkáváte s praním peněz?

„Na tomto pracovišti skoro vůbec, protože příslušně tato problematika spadá k okresnímu soudu. Tady jsme rozdělení podle typové závažnosti trestného činu. Tady v Praze jsme rozdělení na krajskou úroveň a okresní úroveň, přesně na obvodní a městskou a podle trestní sazby se to zpracovává. A tedy ta legalizace je méně trestná, takže my ji tu často neděláme. Ale když už je tady děláme, tak ji děláme hlavně se zdrojovým trestným činem, tedy podvod, zpronevěra, či daně, pak nastává společné řízení.“

8) Jaký je nejčastější důkazní prostředek?

„Určitě tedy výpovědi a následně nejčastější je jsou listinné důkazy, což znamená účetní dokumentace, smlouvy. Občas jsou i nepřímí svědci, kteří vypovídají o tom, co zpozorovali, že o tom vědí, ale málo kdo je u předání úplatku a podobně.“

9) Stává se často, že sám přijde pachatel a dozná se?

„Jednou tak za 10 let v našem případě. Jde o to, že lidé to často nevnímají jako odsouzeníhodné. Polovina společnosti fandí pachatelům, že vlastně okradli stát daňovými podvody, jenže pak jim nedochází, že vlastně okrádají i sami sebe. Občas se stává, že někdo napíše anonym, ale většina lidí nad tím mávne rukou.“

10) Stává se často, že dostanete anonymní hlášení?

„Vcelku ano, spíše tak jednou za měsíc. Když se jedná o samotné oznámení, tak spíše osobně přijdou ti poškození a pak třeba občas zaměstnanec podniku, koho se to přímo netýká, ale má takovou občanskou povinnost to oznámit.“

Většina podání jsou od finančních úřadů, různých institucí, bank, insolvenčních správců a podobně. Často řešíme zpronevěru, tunelování, v rámci insolvenčních řízení, což je vlastně v rámci toho nejtrestnější. v rámci toho vzniká i Zvýhodňování věřitele či naopak poškození věřitele. To už není tak trestné, protože se neobohacuje sám pachatel.“

11) Jak dobře funguje zahraniční spolupráce?

„Případ od případu. Spolupracujeme hlavně s Německem, Rakouskem, Slovenskem, Polskem, tedy zejména zeměmi, co jsou kolem nás. Ukrajina v tuto chvíli nemá vůbec cenu jmenovat. Rusko už vůbec. Čím víc se od nás a více na západ, tím je to horší. Francie, Anglie, USA ti vůbec nespolečují. To samé Čína, Hongkong. Povětšinou jsou to právě země, kam ty peníze vlastně odchází.“

12) Stává se, že pachatel unikne do zahraničí? Jsou ochotny ostatní státy vydat pachatele?

„Stává se to. V rámci evropské unie vlastně musí i svého občana vydat, jinak pokud je tam ta reciprocita, pak ano, jinak je to na dlouhé vyjednávání, že my máme jejich občana a padá v úvahu dohoda.“

13) Je vysoké procento recidivistů?

„Tolik ne, spíše když už, tak se jedná o menší podvodníky.“

14) Zvládá policie sledovat současné trendy v rámci této problematiky?

„Spíše ne, nýbrž nemáme tolik lidí. Jsme rádi, že vůbec pracujeme na tom, co se nám zrovna navalí.“

Vlastně ty trendy si najdou nás, nýbrž nás donutí se jimi zabývat. Nýbrž my jsme vlastně první, kteří se tím v rámci orgánů činných v trestním řízení musí zabývat a nějak se tím vyrovnat. Pak teprve hledáme cestu, jak s tím seznámit a vypořádat. Hlavně u současných krypto podvodů je to typické, tam se vše mění skoro ze dne na den. Vymýšlí se stále nové metody a je toho tam už opravdu hodně. Zasahuje to tedy i do té IT znalosti, kde právě potřebujeme více odborníků.“

15) Existuje určitý psychologický profil pachatele hospodářské kriminality?

„Nad tím jsem dosavadně tolik nepřemýšlel, ale většinou se jedná o určité sebevědomé lidi. Je tam určitá míra ambicí touha po majetku, moci. Trestní rejstřík těchto činů je tak široký, že se to dá brát od malých podvodníků, až po velké mozky.“

Touhu po majetku můžeme krásně vidět například v politice, kde vlastně mají mnoho a stále chtějí víc.

Zasahuje sem i kriminalita bílých límečků, což jsou to tedy vyšší postavení lidé s určitou mocí, kteří si myslí, že mohou zneužívat svou moc v rámci manipulace s nástroji finančního trhu a podobně. Pověstinou vysokoškoláci dobře postavení, nemají vlastně tu kriminalitu zapotřebí, ale je tam nějaký

vnitřní impuls, který je žene tím směrem. Vidí ty šance, kde to není dostatečně ošetřeno a chtějí toho využít. Často se obhajují frází: "Proč bych to dělal? Sám mám dost" apod.

Právě například politický případ nejmenovaný, kdy vlastně se také hájil tím, že proč bych bral 50 milionů, když mám. Ale to je právě ono. Jsou to lidé, kteří, když můžou, tak to udělají a moc nepřemýšlí, kolik jim to přinese. Jsou proto i tak úspěšní, protože dokážou vycílit ty příležitosti."

16) V jakém věku je nejčastěji pachatel?

„Ve středním věku. Mladí na to ještě nemají takové zkušenosti možnosti. Tady se bavíme o zločinech v rámci desítek milionů a na to hlavně nemají tedy zázemí. A ty starší pak naopak už mají dost a nemají potřebu chtít víc.“

17) Jaké jsou časové prodlevy mezi počátkem případu a případným odsouzením?

„Trvá to dlouho. U větších kauz se to může být i přes 10 let. Vzhledem k tomu, jak máme málo lidí, tak i vyšetřování u policie jde pomalu. Pak, když se jedná o složitější případy, je problém se znaleckými posudky, cizinou a podobně. Právní pomoc může trvat 2 až 5 let. Dále to musí přejít státním zastupitelstvím k soudu, co je kapitola sama o sobě. Přichází odvolací soud, dovolací soud, následně se nám to vrací.“

18) Jak funguje spolupráce jiných orgánů, ministerstev a podobně?

„V tuhle chvíli je problém sehnat tlumočnicka na některé jazyky. Někdo si myslí, že má razítko proto, aby se mu dobře vydělat pro sebe, takže nemá primárně proto, aby poskytoval služby státním úřadům, soudům, nám. Problém je sehnat správného znalce, kvalifikovaného, a aby měl čas, protože ty posudky trvají rok, než se vypracují.“

19) Jak přesně vyšetřování probíhá?

„Typicky v tomto oboru je to tak, že přijde trestní oznámení nebo obecně podání, kde se oznamuje nějaké jednání, které podatel považuje za

protizákonné, kde vlastně je na nás posoudit, jestli vůbec toto jednání obsahuje skutečnosti, které by nasvědčovali podezření z trestného jednání spáchání trestného činu. Pokud se tam nic takového nevyskytuje, ani po doplnění, pak se případ uloží. Ne všechna protiprávní jednání je trestné. Naopak dospějeme k názoru, že tam nějaké trestné protiprávní jednání je, pak se zahájí úkony trestního řízení. Dáme najevo, že se tím dále budeme zabývat, popíšeme jednání v záznamu o zahájení úkonu trestního řízení, odkazují na Trestní řád §158/3. to je vlastně záznam, kde popíšeme, jaký trestný čin by to mohl být, de facto se tím zahajuje procesně tzv. Prověrování. Díky tomu máte k dispozici nástroje trestního řádu, které můžete použít. Jako například můžete žádat informace od bank, katastru, vyslýchat, sledovat instituty, kterých se to týká. Pak můžete opět dospět k závěru, že jednání není trestné, což se stává u hospodářských trestných činů dost často nebo se vám nepodařilo zajistit dostatek důkazů. Nastává tím tzv. důkazní nouze, kdy vlastně nemůžete obvinít tu danou osobu. Pořád platí presumpce nevinny, která platí do vydání odsuzujícího rozsudku. V případě tak velké důkazní nouze, že osobu nelze obvinít, se případ odloží. Vydává se oficiální rozhodnutí, přezkoumatelné, které má všechny náležitosti rozhodnutí státního orgánu a konstatujete vlastně, že nejde o podezření z trestného činu. Opět jsou tu prostředky a možnosti, jak to zvrátit.

V opačném případě máme dostatek důkazů, že se jedná o trestný čin a že to spáchala konkrétní osoba, ať už právnická či fyzická osoba, samozřejmě vždy je za tím fyzická osoba. Zahájí se trestní stíhání podle §160 odst. 1 Trestního řádu. Následně se fáze trestního řízení překloupí do vyšetřování, když už je tedy obviněný a probíhá další dokazování. Minimálně musíte dát šanci tomu obviněnému, aby se k tomu obvinění vyjádřil. Můžete už mít všechno nashromážděný všechny důkazy, odposlechy, sledování a podobně, musíte dát šanci obviněnému se ke všemu vyjádřit jakkoliv, i byť mlčením. Když dospějeme k závěru, že jsme v rámci již všechny důkazy opatřili, pro i proti, a přesto obvinění stále trvá, to podezření ze spáchání, pak se podá státnímu zástupci tzv. návrh na podání obžaloby. Vše se zabalí do spisu, který se mu předá.

Státní zástupce si nastuduje spis, může ho samozřejmě vrátit na doplnění, byť většinou dozoruje spis policie. Když doplnění nepotřebuje, sepíše žalobu a podá ji k soudu, kde popíše důkazy a čin. Navrhuje pak i co by soud měl provést. Soud může udělat to samé a před nařízením líčení si může spis prostudovat. Pokud nemá dostatek informací pro nařízení líčení, pak spis vrátí státnímu zástupci s pokyny, když má, pak se nařídí líčení.“

19. Závěr

Finanční kriminalita je kriminalitou s velmi negativní dopady jak na společnost, i i ekonomiku. Často si lidé neuvědomují, jak každá sebemenší finanční kriminalita je všechny ovlivňuje, především jejich způsob života. Pokud okrádáme vládu, okrádáme nás všechny.

Od počátků většího rozmachu hospodářské kriminality, kdy v 90. letech 20. století sotva překročila 5% celkové kriminality, se v současném století stává finanční kriminalita jednou z nejčastějších a bohužel i nejpřehlíženějších. Legislativa se musela rozmanitostí a rychlostí vývoje finanční kriminality přizpůsobit. Jeden z prvních zákonů v České republice, který se touto problematikou zabýval, byl zákon č. 18/1950 Sb., Trestní zákon, který byl později novelizovaný na zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. Když přišla evropská integrace, v roce 1949 se rozhodlo pro další novelizace, která se týkala celého právního řádu, včetně trestního a novelizace dalších ustanovení trestních kodexů.

Příčiny hospodářské kriminality jsou hlavně ekonomického rázu, i když se často odráží sociální faktory jako chudoba nebo vysoká inflace, úroveň legislativy, práce policie i dalších justičních orgánů.

Legalizace výnosů z trestné činnosti již není aktivitou pro jednotlivce, ale organizovaných zločineckých struktur. Mezinárodní organizovaný zločin disponuje velkými prostředky, které může investovat do vyvíjení stále sofistikovanějších metod legalizace výnosů z trestné činnosti.

Pojem praní „špinavých peněz“ se u nás objevil poměrně nedávno =? a upravuje ho §216 a §217 zvláštní části TrZ. Poprvé se tento pojem objevil ve 20.-30. letech 20. století v USA během prohibice. Jedná se v podstatě o synonymum pojmu legalizace výnosů z trestné činnosti. Z počátku tzv. „propírací metody“ fungovaly poměrně jednoduše, ale v průběhu století se vyvinuly ve vysoce sofistikovaná transnacionální schémata využívající moderní technologii. Praní špinavých peněz představuje přibližně 0,2 % celkové roční kriminality v České republice. Kdežto hlavní trestnou činností je právě podvodné jednání a zpronevěra. Česká republika v rámci tohoto procesu vystupuje převážně jako tranzitní země.

Obětmi finanční kriminality často bývají všichni, kdo se pohybují na internetu, ať už se jedná o menší podvody s cennými papíry, investicemi, či většími platebními operacemi. Skoro každý může říci, že ho někdo kontaktoval v rámci „malé“ investice, převodu finančních prostředků či zadání informací o platební kartě. Právě protože se tato kriminalita vyznačuje často neosobním stykem přes některé formy dálkové komunikace, bývá tak úspěšná.

Dokazování této trestné činnosti není o moc snazší než na ni přijít. Prokázání trestní odpovědnosti je velice náročné, zvláště kvůli potřebě fyzických listinných důkazů. Je nutné zjistit, správně kvalifikovat dopad určitých majetkových operací, jako například návratnost vkladů, a určit, zda se opravdu jedná o protiprávní jednání. Mezi další důkazní prostředky také patří odborná vyjádření, znalecké posudky a v menší míře svědecké výpovědi.

Tuto problematiku mi značně přiblížil plukovník Kocán, který se k tomuto vyjádřil v rozhovoru. Potvrdil, že hospodářské kriminalitě se nevěnuje dostatečná pozornost a stále je potřeba více policistů. Je potřeba propracovanější legislativa a přísnější tresty.

Mezinárodní spolupráce a vyšetřování v rámci finanční kriminality má ještě stále své mezery, hlavně kvůli neustálé modernizaci nástrojů k páchání této činnosti. Spolupráce probíhá také ve výměně informací mezi členy celosvětové skupiny.

Rozvoj a propagace boje proti „praní špinavých peněz“ a dalším finančním trestným činům se stává stále náročnějším kvůli internetovým podvodům, které ovládají většinu světa. Lidé se musí více vzdělávat, jak nepodlehnout podobným lžím a intrikám.

V boji proti finanční kriminalitě se přednostně musí zjednodušit postupy při vyšetřování a prověřování trestné činnosti, zejména u administrativních úkonů, které musí orgány činné v trestním řízení provádět v rámci vyšetřování.

Seznam použité literatury

BALOUN, V.: Organizovaný zločin a jeho možné projevy ve finančním sektoru ekonomiky. 2. Vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. ISBN 9788086008691

JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, s. 647–648.

JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, s. 647–648.

JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, s. 693

JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, s. 171.

PÚRY, František. Finanční kriminalita. HENDRYCH, Dušan a kol. Právní slovník. 3. vydání. Praha, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1

ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní právo procesní. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 102. ISBN 978-80-7400-496-4

ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní právo procesní. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 233. ISBN 978-80-7400-496-4

TERYNGEL, J., Podnikání, hospodářské a majetkové trestné činy. Prospektrum, Praha 1991 ISBN 80-85431-02-5.

Důvodová zpráva k zákonu č. 287/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s. 18

FAÚ, op. cit. sub 27, s. 4 a 10; FAÚ, op. cit. sub 30, s. 4 a 6.

Trestní řád č. 141/1961 Sb., §11 odst 1 písm. h) až k)

Trestní řád č. 141/1961 Sb., §92 odst. 1 čl. 37

Trestní zákon č. 40/2009 Sb., § 216 odst. 1)

Trestní zákon č. 40/2009 Sb., § 216 odst. 2) alinea první

Trestní zákon č. 40/2009 Sb., § 216 odst. 2) alinea druhá

Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., hlava VI

Rozhodnutí NS z 11. 5. 2016, sp. zn.7 Tdo 353/2016

Rozhodnutí trestního kolegia NS ČSSR z 30. 10. 1973 Rt 62/1973, z 16. 6.1976, Rt 41/1976

Usnesení NS 11 Tdo 652/2008; rozhodnutí NS z 12. 10. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1173/2011; rozhodnutí 7 Tdo 353/2016. [online]. [cit.1.3.2023]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/7Tdo353/2016>

ABZ.cz: slovník cizích slov. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/racketeering-raketyring>

FAÚ. Výroční zpráva Finančního analytického úřadu za rok 2019. str. 4-6 [online]. [cit. 28. 12. 2022]. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyurad.cz/vyrocnizpravy.html>

Finanční a analytický úřad ČR, Investiční podvody – strategická analýza, [cit. 1. 3. 2023]. [online]. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyurad.cz/files/investicnipodvody-strategicka-analyza.pdf>

GILMORE, W. C. International Efforts to Combat Money Laundering Cambridge International Documents Series, 4. Vyd. Cambridge: Grotius Publications, 1992. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03050718.1992.9986212>

Ing. Hloušek J., MSc., doc. JUDr. Kuchta J., CSc., Základy finančního práva, 2007. str. 11. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/13399897-Zaklady-financniho-prava.html>

HŘÍBKOVÁ R., Metodika vyšetřování finanční kriminality, Brno, 2005/6. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, Katedra trestního

práva. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/iko2e/BP_Metodika_vysetrovani_financni_kriminality.pdf

Informační stránka o financích, Mgr. HEINZ Bogdan, Ponzioho schéma, pyramida, letadlo - co jsou tyto podvody zač? [cit. 1. 3. 2023]. [online]. Dostupné z: <https://finex.cz/co-je-to-ponziho-schema-pyramida-letadlo/>

Internetové aktuální zprávy. Key Investments [online]. [cit. 4. 1. 2023]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/key-investments/l~i:keyword:40894/>

KRÁL J., Příčiny a prevence hospodářské kriminality, Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, Katedra trestního práva. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/afn6z/bakalarska_prace_Jiri_Kral.pdf

NCOZ. Služby kriminální policie a vyšetřování. Výroční zpráva 2019 [online]. 2020, s. 29 [cit. 28. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/web-informacni-servis-zpravodajstvi-vyrocní-zprava-ncoz-2019.aspx>

PAPOUŠEK J., Reforma Trestního řádu po roce 1989. Brno, 2016-2017. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, Katedra trestního práva. Vedoucí práce JUDr. Marek Fryšták, Ph.D. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/rn3pf/Jonas_Papousek.pdf

Policie – informační portál PČR. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/problematika-bilych-koni.aspx>

Policie ČR oficiální stránky, [cit. 1. 3. 2023]. [online]. Dostupné z: file:///C:/Users/paris/Downloads/Investi%C4%8Dn%C3%AD_podvody%20.pdf

Policie – informační portál PČR. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/uskp-v-ohk-odbor-hospodarske-kriminality.aspx>

Průměrná hrubá měsíční mzda a medián mezd - mezikrajské srovnání 2009-2019 [online]. Český statistický úřad. [cit. 4. 2. 2023]. [online]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objektparametry&pvo=MZD07&sp=A&pvokc=&katalog=30852&z=T>

JUDr. PÚRY F. Vybrané problémy dokazování trestné činnosti v bankovním sektoru a na kapitálovém trhu. Bulletin advokacie 6-7/2000 s., 25 [online]. [cit. 1.3.2023]. Dostupné z:

file:///C:/Users/paris/OneDrive/Plocha/%C5%A0kola/Bakal%C3%A1%C5%99sk%C3%A1%20pr%C3%A1ce/materi%C3%A1ly/VYBRAN%C3%89%20PROBL%C3%89MY%20DOKAZOV%C3%81N%C3%8D%20TRESTN%C3%89%20%C4%8CINNOSTI%20V%20BANKOVN%C3%8DM%20SEKTORU%20A%20NA%20KAPIT%C3%81LOV%C3%89M%20TRHU.pdf

PhDr. SCHEINOST M., Výzkum ekonomické kriminality, 2004 Studie (str. 5-6) [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/308.pdf>

PhDr. SCHEINOST M., Výzkum ekonomické kriminality, 2004 Studie (str. 9-10) [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/308.pdf>

Tvrđý, J. Právo proti praní peněz a financování terorismu [online]. [cit. 5. 2. 2022]. Ad Notam, 2008, č. 6, s. 193. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2008_6.pdf

Ťopek, M., Lukáč, P., S boomem kryptoměn v Česku přibývá případů jejich zneužití k praní peněz. Hospodářské noviny, 2021. [online] [cit. 5. 2. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c1-66930540-s-boomem-krypromen-v-cesku-pribyva-pripadu-jejich-zneuziti-k-prani-penez>

Ing. Bc. ULLMANN W., Současné trendy investičních podvodů – specifika dokazování v přípravném řízení, Brno, 2021. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, Katedra trestního práva. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/txi02/Soucasne_trendy_investicnich_podvodu_-_specifika_dokazovani_v_pripravnem_rizeni.pdf

Ing. Bc. ULLMANN W., Současné trendy investičních podvodů – specifika dokazování v přípravném řízení, Brno, 2021. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, Katedra trestního práva. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/txi02/Soucasne_trendy_investicnich_podvodu_-_specifika_dokazovani_v_pripravnem_rizeni.pdf

What we investigate: White-Collar Crime. Federal Bureau of Investigation. [online]. [cit. 22. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.fbi.gov/investigate/white-collar-crime#Securitiesand%20Commodities%20Fraud>

Zákon č. 40/ 2009 Sb., Trestní zákoník v posledním znění. [online]. [cit. 28. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterviewdocument.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfzygm mjtgvrc2mry>

ŽDÁRSKÝ, Zbyněk. K některým aplikačním souvislostem zákona o trestní odpovědnosti právnických osob z pohledu teorie i praxe. *Trestněprávní revue* 1/2020, s. 1. [online]. [cit. 1.3.2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembsgbpxi4s7gfpxg xzr>

Seznam příloh

Hlasová nahrávka z rozhovoru s plk. Ing. Mgr. Miroslavem Kocánem